ANTONII
MIZALDI MONLVCIANI, DE MVNDI SPHÆRA, seu Cosmographia, Libri tres: figuris & demonstrationibus illustrati.

AD ILLVSTRISSIMAM PRINCIPEM *Margaretam Valesiam, Biturigum Ducem.*

LVTETIAE,
Apud Guilielmum Cauellat, in pingui Gallina, ex aduerso collegij Cameracensis.
M. D. LII.
Cum priuilegio Regis.

ORONTII FINÆI, REGII Lutetiæ Mathematicarum professoris, & illustratoris, prosopopœia ad Cosmographicum Mizaldi opusculum.

HEV S, quò tam præceps, Mizaldi Sphærula, tendis?
Præstaret latuisse domi: nam tristis vbique
Inuidus oblatrat: cuius lacerabere morsu,
Ni tibi prospicias: malè cognita tēpora sunt hæc:
Quæ multos gignunt, qui cùm nil ædere possint
Dignum laude, tamen gaudent maledicere doctis:
Carpendísque aliis famam venantur inanem.
Hos prudens refuge: & doctos inquire, bonósque:
Illis ex animo (nisi me præsagia fallunt)
Grata eris: ac hilari vultu spectabere. vade,
Vade igitur fœlix, Mizaldi Sphærula, quando
Est tibi sic visum: & longissima tempora viue:
Authorísque tui nomen diffundere perge.

ἐκ πόνου, ὁ κλέος.

ILLVSTRISSIMAE *Principi Margaretæ Valesiæ, Biturigum Duci, & Christianissimi Regis Henrici, sorori vnicæ, Antonius Mizaldus Monlucianus*

S. P. D.

DEMOCRITVS, Princeps illustrissima, furnariam casam aliquãdo ingressus, & ibi à suis inuentus cũ pauperculis Rusticis diutiùs ad ignem consedisse, variósque sermones hinc inde miscuisse: videns illos ob id admirari, ac pudore nescio quo suffundi: solito more subridens, introite & vos, ait, sunt enim & hîc etiam Dij. Quorsum hæc? nimirum vt ex isto tanti Philosophi apophthegmate, in promptu hábeam, quod, inuersâ historiâ, sæculi huius Morosophis quamplu-

rimis opponam. Qui rustico nesciō quo pudore acti, rusticè mirabuntur, quòd pauperculum literarum professorem libenter admittas, facilè audias, & cum illo in colloquium ingenuè descendas: tenuésque eius Musas non solum plausibili vultu excipias, sed quæcunque tibi scribunt, & candidè offerunt, candidiùs legas, ac relegas. His itaque, subridens, prudenter respondebo, legite & vos: sunt enim & hîc etiam Dii, Deorúmque cœlestium centuriæ innumerę. Imò verò, in media Cosmographicæ huius casulæ penetralia, cum illustrissima Principe irrumpite. Ibi, mundi cœlíque theatrum supra omne miraculũ admirabile, spectaculúmque, supra omne id quod spectari potest, spectabile, videbitis, ac suspicietis. Cuius nullũ artificem alium præter Deum Opt. Max. vlli

mortalium ponere, nec licet, nec fas eſt. At, ſtructurã explicare, & admirabilem Architectũ celebrare, nemini nõ conceſſum. In quo, cùm ſuperioribus hybernis menſibus totus eſſem, atque ſollicitè meditarer, cuinã pręcipitatã, veriùs q̃ elaboratã ea in re lucubratiúculam meã, deuouerẽ: ecce, Fato meo bono, de multis vna occurriſti, Princeps ornatiſsima, cui, quidquid id eſt, ex animo cõmitterem, ac cõſecrarem. Memini enim, q̃ iucũdè & humaniter, lapſis hinc annis quatuor, Phęnomena mea, & aërias Ephemerides, Latinè primùm, deinde Gallicè (licet alteri nũcupatas) exceperis, ac legeris: méque ante dulciſsimũ conſpectũ tuum venire, libẽter ſuſtinueris. Vbi, in inſtructiſſima omni genere librorum cellula, Excellentiã tuã Muſis & Gratiis ſacra facere, & eruditæ lectioni ſedulã

operā nauare, nō ſine ingenti volu-
ptate animaduerti, deprehendi, & a-
pud me laudaui. Nemini impono,
quod verū eſt dico. Quæ res, permul
tis os præcludere poterit, qui impu-
denter, veriùs q̃ prudenter inſultare
mihi ſolent, ꝙ Excellentiæ tuæ, Coſ-
mographicū hoc meū opuſculū de-
uouerim. Vah (inquiūt) quid Princi-
pi virgini cū literis? quid Regis filiæ,
Regis ſorori, & Reginę nepti, cū Phi
loſophia, & Mathematicis? ô vanas
cogitationes! Quaſi verò literarū ſtu
dia, ad ſolos pauperes relegata ſint:
nouúmque eſſe debeat, ac prodigii
loco habendū, quòd hodie Reginæ,
& Principes virgines, Heroides item
ac nobiles fœminę, literis ornatiores
eſſe malint, q̃ pompa ac faſtu: quòd
virtutibus inſigniri ſanctiùs habeāt,
quàm titulis & imaginibus nobili-
tari; quòd Philoſophicis diſciplinis

animum excolere rectiùs ducant, quàm luxu frangi, & delitiis tabeſcere: quòd Vniuerſitatis mundi pulcherrimã Architecturã, Coſmographiam (inquã) præ oculis habere,& animo circunferre, ac legere potiùs eligant, quàm vanis ſpectaculis ſeſe dedere: quæ, ſicuti mentem eneruãt, ita bonos mores deploratè perdunt. Præclarè itaq; facis, ac prudẽter vitã inſtituis, Princeps nobiliſsima, dum ſpretis iſtis Nobiliũ, & veræ Nobilitatis iniquiſsimis iudicibus, animũ virtutibus, ac diſciplinis excolere ſatagis: & eruditos omnes illorũque lucubrationes, libẽter admittis: ac triſtes à te abire nõ ſinis. Hac ſanè via, nuper extinctus, quid inquã extinctus? imò verò apud omnes omnium nationũ ſcholas, perpetuò victurus Chriſtianiſſimus pater tuus Franciſcus, Nauarrorũque Regina, ami-

ta tua incomparabilis, ſolida ad im-
mortalitatẽ fundamenta ſibi iecerũt:
Quæ & tueri, & promouere, tantarũ
virtutũ hęres Chriſtaniſs. Rex noſter
Henricus, quibus poteſt modis, pro-
greditur. Cuius veſtigiis, quantũ li-
cet, pulchrè inhæres. Dominus, qui
facientes adiuuat, & Regũ, ac Prin-
cipum corda in manu habet, vtriuſ-
que conatus augere, & propenſam
in literas & literatos voluntatẽ hãc,
ſemper nobis ſeruare dignabitur. Fa
ciétque, vt præſentem meam fœtu-
ram de mundi Sphæra, & Coſmo-
graphia, in tuo nomine diuulgatam,
amare pergas, ac probare. In quo fœ
liciter valebis, Princeps illuſtriſſima,
ac Mizaldum, ſiquidẽ dignũ ducis,
fouere incipies. Lutetiæ, poſtridie
reparatæ ſalutis humani generis per
Ieſum Chriſtum Crucifixum,

1 5 5 2.

TRES LIBELLI ANTONII Mizaldi, de mũdi Sphæra, ſiue Coſmographia, hæc in ſumma habent,

PRIMVS oſtendit omnia prouidentia gubernari: probátque Deum rerum mũdi vniuerſarum authorem, tam ſurſum, quàm deorſum pro arbitrio dominari. Habet inſuper mũdanæ Sphæræ deſcriptionem per ſingula elementa, ipſúmque cœlum breuiſsimã: necnon pulcherrimas demonſtrationes, quòd terra ſit figuræ rotundæ, vti etiam aqua: quæ duo vnum globulum conſtituunt. Adhæc, quòd eadem cẽtrum ſit Vniuerſitatis: in cuius meditullio, abſque vllo motu, ſuſpenſa libratur: & quòd ſenſibilem magnitudinem non habeat, ſi toti mundo, atque adeò ſupremo cœlo conferatur. Poſtremò, quòd cœlũ ipſum omnia mundi elementa, réſque omnes inferiores, intra ſe, ſub orbiculari figura cõcludat. Ex quibus omnibus elegans πόρισμα, ſiue corollarium elicitur: quòd toti mundo ſphærica figura appoſitiſsimè quadret: ipſúmque totum, ſiue Vniuerſum, ſanéquam rectè, mundi Sphæra nuncupetur.

Huius libri præcipua ſummáque capita, hac digeruntur ſerie.

PRopoſitio in totum opus, cum breui enumeratione rerũ in illo ſcribendarũ: cui poſt inuocationẽ, apta ad narrationẽ ſubtexitur Paraſceue.

Quid mundus,& quòd Deus lateat in omnibus eius partibus, quæ vnũ admirabile corpus constituunt,quod Vniuersum vocât. Adhæc,quòd omnia,tam sursum,quàm deorsum,summa prouidentia,ac ratione dispenset.

Mũdi,seu Sphęræ totius Vniuersi,diuisio breuissima in elementarẽ regionẽ, quę quatuor corpora simplicia cõplectitur:& æthereã,quę nũc cœlum, nũc quĩta essentia, vulgò à Philosophis dici solet.

Elemẽtaris regionis descriptio sanèquã dilucida, breuis,& accurata:& in primis terrę,ac partiũ ei⁹.

Terrã in meditullio mundanæ Sphęræ,seu Vniuersi,stabili põdere,absque vllo motu, sub orbiculari figura librari,ac firmiter pendêre.

Terrã mundi totius,siue Vniuersi centrũ esse:& quòd sensibilem magnitudinẽ non habet, ad totũ mundum collata:cuius respectu,puncti vicem iure obtinere censetur.

Terrã orbicularis esse figurę,globosę,ac rotũdę.

Aquæ locus, & descriptio pulcherrima, eàque breuissima:cum eius natura,& energeîa.

Aquã orbicularis esse figuræ, ac globulum vnũ cum terra facere.

Aëris, & regionum illius locus, descriptióque elegans, breuis,ac dilucida.

Ignis locus,& descriptio sanèquã pulchra:cũ his quæ ad illum pertinẽt, & ex illo fiunt, ac cõstant.

Cœlum esse vndique sursum:cui iamiam descripta mundi elementa omnia substernuntur,nedum

ſola terra. Adhæc, quòd figuram habeat orbicularem, non abſque iuſta ratione.

Quòd Sphæræ nomen mũdo, de quo hactenus, perappoſitè quadret: ipſũmque totũ, ſiue Vniuerſum, Sphęra mũdi, ſanequàm rectè nuncupetur.

FINIS LIBRI PRIMI.

SECVNDVS liber habet numerũ, ordinem, ſitum, nomina, & motum cœleſtium ſphærarum: aliáque ad illas pertinentia: cum pulcherrima delineatione omnium circulorum, tam maiorum, quàm minorum: ex quibus cœleſtis Sphæra compingi vulgò imaginatur: non neglecto vſu, natura, ſitu, ac ratione ſingulorum.

Huius præcipua, ſummáque capita, hac digeruntur ſerie.

BReuis propoſitio, & nomenclatura rerũ deſcribendarum: cũ abrupta inuocatione, viam ad narrationem vtcunque faciente.

Quid cœlum, & quibus rebus in genere cõſtet: ſiue quas in partes vulgò diuidatur.

Cœlum ac Sphæras cœleſtes, inferiora omnia circuncludere: eáque ſecum (excepta terra) perpetuò rapere: vbi de motu primi orbis, ſeu ſummi mobilis, non pauca.

Cœleſtes ſphæras omnes, ab Oriente, per Meridiem in Occaſum, intra horas quatuor & viginti, quotidie volui, ac reuolui.

Cœleſtes Sphæras alium habere motum à iam poſito: & quòd propria vi in ſupremũ, ſummúmque cœlum nitantur: ab Occaſu, per Meridiem in Orientẽ orbiculari inceſſu tẽdendo. Vbi de motu, numero, & ordine cœleſtiũ orbium. Adhęc, quanto tempore ſuam reuolutionẽ Sphęra quælibet, vi propria, & motu cõgenito abſoluat, ac perficiat.

Cœleſtes Sphæras omneis, & illarum itẽ ſtellas vniuerſas, ex quibus tota cœleſtis machina coaleſcit, à ſe, & ſuis formis naturali motu agi, ac moueri, non violento.

Cœleſtium Sphærarũ magnitudines varias eſſe, vti etiam motus. Vbi de miranda velocitate primi mobilis, ſeu ſummi, & ſupremi cœli.

Cœleſtis Sphæræ, & itẽ mundanæ, centrũ, axis, & poli: circa quę tam reuolutiones, quàm motus, ſurſum fieri imaginamur.

Cœleſtis Sphæræ, vti etiam mundanæ, polos duplices eſſe.

Sex maiorum circulorum cœleſtis Sphæræ (qui de multis aliis præcipui habẽtur) deſcriptio, vſus, natura, & ſitus. In primis Zodiaci, ſeu obliqui circuli: quem & vitæ, & interitus viam, perappoſitè dixerunt Peripatetici.

Æquatoris, ſeu Æquinoctialis circuli deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

Meridiani circuli deſcriptio, vſus, natura, & ſit⁹.

Duorũ Colurorũ, Solſtitii ſcilicet vtriuſque, & Æquinoctii, deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

Cœleſtem Sphærã, hiſce iam poſitis circulis multiplicibus circunſcriptam, duplicem eſſe: ſiue dupliciter reſpectu terræ imaginari.

Quid Sphæra recta: & quinam propriè ſub illa habitare dicantur.

Quid Sphæra obliqua: & quinam propriè ſub illa habitare dicantur.

FINIS LIBRI SECVNDI.

TERTIVS liber, deſignationes omniũ circulorum cœleſtis Sphęræ, tam maiorũ, quàm minorũ (ſuperiore libro deſcriptorũ) figurat, & demonſtrat: partibus etiamnũ expreſsis imaginũ octauæ Sphæræ, per quas circuli ipſi hodie trãſire exiſtimantur. Exhibet præterea Geographica quędam, ex eodem ſuperiore libro, tam deprõpta, quàm pendentia: de zonis terreſtribus, climatibus, locorum longitudinibus, & latitudinibus, mẽſuris item, & aliis ad Geographicam lectionẽ, & vſum ſummopere conducentibus.

Huius præcipua, ſummáque capita, hac digeruntur ſerie.

SEx maiorum circulorũ cœleſtis Sphæræ, antea deſcriptorũ, deſignationes pulcherrimæ, vt in cœlo eſſe illos hodie imaginamur: & à ſe inuicẽ diſtinguere poſſumus. Quæ deſignationes, ſicuti ſimulachrorum octauæ Sphæræ partes & loca (per quæ hodie ipſi circuli agũtur, & trãſeunt) dilucidę

ob oculos ponũt: ita totam cœli faciem nobis familiarem, ac perſpicuam reddunt.

Zodiaci deſignatio, vt hodie illum in cœlo eſſe imaginamur: qua duce, & ab aliis circulis, per ſerenã noctẽ, facilè poſthac diſtingui poterit, & ſuas res ob oculos, minimo negotio, cuiuis deponere.

Æquatoris deſignatio, vt hodie illum in cœlo eſſe imaginamur, qua duce, &c.

Meridiani, et Horizõtis deſignatio, vt hodie, &c.

Coluri Æquinoctiorũ deſignatio, vt hodie, &c.

Coluri Solſtitiorum deſignatio, vt hodie, &c.

Circuli Lactei, qui inter cœli circulos maiores à plærisque recenſetur, deſignatio: vt hodie ab omnibus ſpectatur.

Ratio nomenclaturæ eiuſdem circuli, varia ac multiplex.

Quatuor minorum circulorũ cœleſtis Sphæræ, vt hodie illos eſſe imaginamur in cœlo, & ab aliis diſtinguere poſſum⁹, deſignatio pulcherrima, quę ſimulachrorũ octauæ Sphæræ ſtellatorũ, loca, per quæ hodie ipſi circuli tranſeunt, dilucidè ob oculos ponit, ac profert.

Circuli Arctici, ſiue Borealis deſignatio, vt hodie illũ in cœlo imaginamur: & ab aliis circulis per ſerenam noctẽ diſtinguere, ac ſecernere poſſumus.

Tropici Cancri deſignatio, vt hodie, &c.

Tropici Capricorni deſignatio, vt hodie, &c.

Circuli Antarctici deſignatio, vt hodie, &c.

Admonitio non aſpernanda, in iam dicta.

FINIS LIBRI TERTII
& vltimi.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI DE MVNDI SPHAERA, SIVE Cosmographia, Liber primus.

QVÆ sit mundanæ sphæræ structura, quis author, PROPOSITIO.
Quo digesta modo veniant elementa, quid illis
Sit proprium, quæ vis summè miranda, quis ordo
Cœlorum, quinam motus, quæ forma, quot orbes,
Deinde quibus cyclis cœlestis machina constet,
Quos præstent vsus, & quo sint ordine sursum,
Quas habeant sedes hodie, per quæ astra ferantur,
Et quid conueniat cum cœlo denique mundus
Hîc canere, & breuiter, claréque ostendere cuiuis
Incipio: ex imis repens ad summa, Deúmque
Ostendens passim manifesto numine spargi:
Ac regere ingentem concordi fœdere molem.
Ardua res sanè, nostris quoque viribus impar:
Audebo tamen, & mundi rectore vocato
Aggrediar: spernit virtus infracta labores.

INVOCATIO.

Ergo, summe pater rerum, Deus optime, cuius
Tam pulchrũ, támque immensum sapientia mũdũ
Condidit ex nihilo, & regit, assiduéque tuetur,
Dexter ades: paruúmque, tua bonitate, Poetam
Aspice: qui cœlos dum gestit scandere, quando
Et laudes celebrare tuas, tua pangere regna,
Omni conatur studio, & molimine, nugis,
Quas tulit in Latium mendaci Græcia versu,
Nõ eget: aut Phœbo, aut Parnaso, aut fõtibus vllis,
Doctiloqui quoscunque solent haurire Poëtæ:
Solum te sitiens, cui cœlum, & sydera parent.

Quid mundus: & quòd Deus lateat in omnibus eius partibus, quæ vnum mirabile corpus constituunt, quod vniuersum nuncupant. Adhæc, quòd ille pro arbitrio vniuersa tam sursum, quàm deorsum regat, ac summa prouidentia, & ratione dispenset.

NARRATIO cum dilatata demõstratione, & mundi diffinitione.

Quicquid vbique vides, aër, cœlum, mare, terra,
Vnum constituunt sub mundi nomine corpus:
Cuius membra, licet variè distincta putentur,
Sunt cognata tamen miróque in fœdere perstant:
Atque Dei numen spirant, passímque fatentur.
Quod si non esset, si non bene nexa maneret

Machina, cœlestis verbo fabricata magistri:
Nec tantam mundi regeret Prudentia molem,
Præcipiens concors vt sit discordia: certè
Non esset statio terris, non ambitus astris:
Hærerétque sibi mundus, standóque rigeret.
Non sua dispositos seruarent sydera cursus:
Nóxque alterna diem fugeret: rursúmque fugaret:
Séque suis peterent vinclis elementa solutis.
Non Phœbus terris lucem, radióśque calentes,
Non generandarum præberet semina rerum.
Aëra finitimum consumeret impiger ignis:
Non tempestiuas pluuias demitteret aër:
Nuda foret tellus: æquórque extingueret ignem:
Aut igni potiùs piscosum aresceret æquor.
Non imbres alerent terras: non æquora venti:
Non pelagus fonteis: nec staret summa per omneis
Par semper parteis, æquo digesta parente:
Vt neque deficiant vndæ, nec sydera nobis:
Nec cœlum iusto maiúsue, minúsue feratur:
Nec solitum permutet opus. Sic omnia toto
Dispensata manent mũdo, dominúmque sequũtur.
Est igitur Deus, ac ratio, quæ cuncta gubernat.
Cur nos dispositis vicibus consurgere Signa,
Et velut imperio cœptos absoluere cursus
Cernimus? ac proprios semper remeare per orbes?
Cur eadem æstiuas exornant sydera noctes?

Prouidentia omnia gubernari, ac ratione, nec frustra.

Demõstratio pulcherrima, quòd omnia, à Deo, Ratione, & mente diuina gubernantur, cõtra Epicureos.

Semper & hybernas eadem? certámque figuram
Quisque dies ponit mundo, certámque relinquit?
Non Deus est author, qui non mutatur? & à quo
Non alium videre patres, aliúmue nepotes
Cernent? quis prohibet Solem decurrere ad Arctos,
Aut mutare vias, aut cœptos vertere cursus?
Quis vetat excidere in terram pendentia sursum
Astra, ac tellurem mediis obuoluier vndis?
Non Deus est author, qui nõ mutabitur vnquam?
Vi diuina mundũ regi. *Ergo opus hoc immenso constructũ corpore mundi,*
Membráque naturæ diuersa condita forma,
Vis diuina regit: verbóque, & numine, mundi
Omnigenis rebus sphæram locupletat, alítque:
Fœcundat, mouet, ac tacita ratione gubernat.

Mundanæ sphæræ, seu Vniuersi, breuis ac compendiosa diuisio.

Duplex mũdi diuisio. M*Vndus in æthereum (qui desuper imminet) orbem,*
Inque elementorum (quæ subsunt) corpora, rectè
Diuiditur: veluti veteres scripsere magistri:
Postremum paucis stringemus versibus: illinc
Ceu gradibus factis, & strato limite, cursim
Ex imo, ad summi scandentes culmina cæli.
Ergo, elementaris mundus, telluris, & vndæ,
Aëris, ac ignis comprendit corpora: quorum

Ordine naturæ breuibus descriptio verbis
Hæc tibi tradetur, patientem si dabis aurem.

Mundi ætherei, ac elementaris pictura & demonstratio.

Terræ, & partium eius descriptio pulcherrima, eáque breuissima.

HVmani generis tellus possessio, pro qua
Tot rixæ, & cædes, & prælia, dãna, dolores
Surgunt: Oceani circúmque, intráque sonante

Terræ circunscriptio, & situs.

Alluitur fluctu passim: ac, velut insula, toto
Eminet è ponto: & mediis stans extat ab vndis:
Non immersa, volente Deo, cui summa potestas
In terram, mare, cœlos, aëra, denique flammam.
Hãc multæ & variæ species hominũ, atq; ferarũ,
Aëriæque colunt volucres: pars eius ad Arctos
Aspicit: Austrinis pars est habitabilis oris:
Pars tenet occasum pars denique vergit ad ortum:
Sub pedibúsque iacet nostris, supráque videtur.
Hanc circà roseis noctésque, diésque quadrigis
Sol vehitur: sed nox aduersa in parte creatur.
Illa, sinu nitidis distinctas floribus herbas,
Et varios promit non vno è semine fœtus:

Terræ ĩ suas partes distributio.

Cui montes insunt, colles, cliui, tumulíque,
Conualles, campi, rupes, fauces, iuga, rura,
Syluæ, stagna, lacus, fontes, fluuij, atque paludes,
Stirpes, & flores: necnon animalia quæque:
Vrbes, & pagi, fructus, villæ, oppida, vites,
Saxa, metalla, Ceres, vitæ opportuna tuendæ:
Queis vnum (bonitate sua) natura, Deúsque
Præposuere hominem: & regem fecere timendum.
Hæc sanè reliquis infirmior est elementis:
Debiliórque: etenim si discindatur ab æstu,

Terræ infirmitas cum aliis elemẽtis collata.

Aut ferro, aut alia quauis ratione, redire
In sese nequit: ac diductas iungere parteis.
Ast aqua, si fuerit diuisa, recurret in vnum.

Extemplo: & rursus veluti priùs integra fiet.
Sic aër, sic ipse ignis dum dilaniantur,
Cumprimùm coëunt, dissectáque mēbra reducūt:
Ac remanet facto de vulnere nulla cicatrix.
Vnde hoc? nimirum, quia sunt meliora, magísque
Perfecta: & propria possunt virtute moueri.
Tota hodie tellus partes narratur habere
Quattuor: Europam, dico, Libyámque, Asiámque,
Necnon Americam à primo inuentore vocatam.
Europe recipit nostratia Gallica regna:
Quattuor in partes diuisa: Aquitanica prima est:
Celtica consequitur: deinde & Narbonica: necnon
Belgica: quæ Borei pelagi se extendit ad oras.
Nil sequor vlterius: ne quis me iure notare
Possit: quòd fines positos mihi, denique metam
Transiliam: ergo memor cœpti, me colligo tandem.

Terræ, seu orbis terrarum partes quatuor.

Terram in meditullio mundanæ sphæræ, seu vniuersi, stabili pondere, absque vllo motu, sub orbiculari figura librari, ac firmiter pendêre.

QVòd verè medium mundi sit terra, probari
Inde potest, quia ad illam sedulò quæque recurrunt,

Terrã mundi medioxumum constituere demóstratur.

Quæ vel labuntur, vel tendunt rite deorsum,
Ceu ad centrum, in medio defixum corpore mundi,
(Ad quod κοσμοπότης iussit grauia omnia ferri,
Ac naturali motu illinc cedere nusquam.)
Vnde, ferè cunctis terra est immobilis, ac se
Sustinet in medio, & propria grauitate tuetur.
(Vt visum est illi, qui temperat omnia nutu)
Vndiq; enim in centrũ cõcurrit prona, globúmque
Terram esse grauẽ, stabilem, põderosam, ac immobilẽ demonstratur. *Explet cõpactum, densum, solidúmque, & opacũ:*
Cui nulla est leuitas, grauitas quãplurima, necnon
Tanta, vt nemo aliquo possit comprendere sensu.
Quòd si tu leuiora, eadem mihi mobiliora
Ponis, si terræ globulum leuitate carere
1. *Annuis: huic certè nec punctum mobilitatis*
Ascribes: quapropter erit grauis, & sine motu.
2. *Amplius, ille pater rerum, mundíque creator*
Omnia, quæ fecit, voluit motu, atque quiete
Distingui: tellurem (mundi imum, mediúmque,
Circa quod cælum tot iam peruoluitur annis)
Vna quies tenuit: possedit cætera motus.
Vnda fluit, sempérque aër agitatur, & ignis
Non manet, ac stabili nescit statione morari.
Præcipuè tamen in cœlo est vis maxima motus,
A quo, quæ subsunt, cuncta inferiora mouentur:
Vt tibi perspicuè posthac monstrare studebo.
3. *Præterea, motum quiduis certa ratione*

Debet ad immotum componi,& rite referri:
Vt nosci inde queat motus,valeátque notari
Totius mundi harmonicus consensus ad vnguem.
Iam,cùm ipsum cœlum assiduè moueatur,habebit
Verè opus immoto,& defixo corpore:qualis
Censetur tellus:ergo est immobilis,atque
Vnam de cunctis retinet mediam vndique sedem
Immensi mundi,ac librato pondere pendet.
Quod te non valdè turbet,cùm pendeat orbis
Cœlorum,in nullo ponens vestigia fundo:
Vt de perpetuo constat,celeríque rotatu
Illius:& motu vario rerum variarum,
Quas habet,atque palam depromit nocte,diéque.
Hinc suspensus abit Phœbus cursu moderato,
Cũ Luna, & stellis, mũdũ lustránsque,fouénsque.
Cœlum ergo pendet sursum,tellúsque deorsum:
Quæ nisi librato media esset pondere, certè
Non ageret cursum, reliquis subeuntibus astris,
Phœbus ad occasum, ac nunquã remearet ad ortũ:
Cynthia nec celeres regeret per inania bigas,
Nunc illos infrà irradians,illos modò suprà:
Nec matutinis fulgeret Lucifer horis:
Hesperus,immerso dederat qui lumen Olympo.
Est igitur mediam mundi sortita cauernam
Tellus:& toto pariter sublata profundo,
Immota,ac stabilis,fixóque in pondere pendens.

Terram in medio mũdi libratã pendêre, nihil miraculi habere.

Terram in medio vniuersitatis mũdi pendêre immobiliter, demõstratur.

Cõclusio superiorũ demõstrationũ.

Nec patulas distenta plagas, sed condita in orbem
Vndique surgentem pariter, pariterque cadentem
Cum vasto pelago: veluti mox scribere pergam.

Terram in medio mundi, quiescere, ac librari: quæ pictura etiam capiti sequenti seruiet.

Terram mundi totius (siue Vniuersi) centrum esse. & quòd sensibilem magnitudinem non habet ad totũ mundum collata, cuius respectu, puncti vicem iure obtinere censetur.

Duæ demõstrationes, quòd terra sit mũdi centrum & mediũ, aliæ à superioribus.

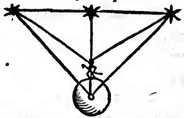
Svnt variæ causæ quòd tellus debeat vsque
Mundi totius centrum, mediúmue vocari:
Terricolis etenim sublimia sydera quæque
Exortum, occasum, & summũ retinentia cœlum,

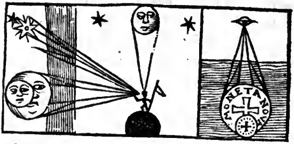
Mole sub æquali semper spectantur vbique:
(Si fumos tollis, nebulas, sparsósque vapores,
Qui maiora solent mentiri corpora quàm sint)
Quod nusquam fieret, ni mundi terra teneret
Centrum, cum vasto pelago: quod partibus æquis
A summo cœlo, & stellis distare videtur.
Adde, quòd à quocunque loco, & quauis regione
Terræ, dimidium cœlum infrà semper habetur,
Et suprà: quod fit, quia tellus infima verum
Illius est centrum: reliquas causas reticebo
Scriptas à multis, cœli mundíque peritis:
Quos (tibi dum meliora paro) fac sedulò voluas, Demonstrationes, quòd terra sensibilem magnitudinem nō habeat ad cētrū mūdi.
Aut doctos adeas facili bonitate magistros.
His positis, aliud cupio te noscere, nempe
Molem sensibilem ad mundū, cœlúmque supremū
Terræ nullam esse: vt stellarum ostendere possunt
Aspectus varij, inuariatæ denique turbæ 1.
Cœlestes, quemcunque locum calcaueris orbis: 2.
Necnon dimidium cœli visum: insuper vna 3.
Austrinas Vrsas quærentibus, vsque polaris
(Vt Boreas etiam) variatio facta meando: 4.
Necnon astrorum: pariter mutatio lucis,
Ac noctis: iunges, quòd sydera cuncta videntur 5.
Per totum mundum (cum Luna demito Solem)
Parua: licet terra multò maiora ferantur:
Si Stilbonta vnum aufers, & Lunā, Venerémque.

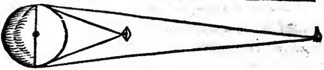
Ni contentus abis, rursum proponimus, orbe
6. *Terrarum toto simul Æquidialia facta:*
Quódque mathematica inuenerũt organa: quorum
7. *Centrum cum mundi centro prorsum esse videtur,*
Porrò, credibile est, quòd si quis scanderet orbem
8. *Lunæ, aut Mercurij, prospectarétque deorsum,*
Terram ne minima, imò nulla ex parte videret:
Quamuis huic etiam Phœbeam lampada donet:
Nam tota ad cœlum exigui puncti instar habetur.
De stellis secus est seu fixæ, siue vagantes
Hæ fuerint: rutilo quas sursum lumine passim
Obseruamus: habent etenim sua corpora, terra
Maiora: Hermetem tollũt, Lunam, Venerémque.
Cætera (si quæ sunt) librorum lectio docta
Explebit: quando non omnia possumus omnes.

Stellas ferè omnes terra esse maiores

Stellas sæpe æquales apparere circa terram, ni visus impediatur.

Reliquæ demonstrationes petendæ sunt ex sequentibus picturis.

Terram orbicularis esse figuræ, globosæ, ac rotundæ.

Sphærica telluri (vt cœlo) datur vndiq; forma. Variè demõstrationes q terra sphæricæ sit figuræ.
Cui neq; principiũ est vsquã, nec finis in orbẽ.
Idcirco terris non omnibus omnia Signa
Conspicimus: nusquam inuenies fulgere Canopum, 1.

Donec Niliacas per Pontum veneris oras.
Sicquærent Helicen, quibus ille superuenit ignis:
Nam laterum tractus teretes, sparsique tumores
Eripiunt terræ cœlum, visúsque coërcent.

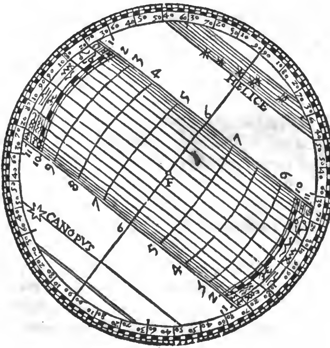
Lunæ eclipses omnibus eodẽ nõ apparere tempore.

Te testem das Luna tui glomerabilis orbis,
Quæ cùm mersa nigris per noctem deficis vmbris,
Non omnes pariter confundis sydere gentes:
Sed priùs Eoæ quærunt tua lumina turbæ:
2. *Pòst, medio subiecta polo quæcunque coluntur:*
Vltima ad Hesperios pullatis volueris alis:
Seráque in extremis quatiuntur gentibus æra.
Quòd si plana foret tellus, simul icta per omnem
Deficeres mundum, toto spectabilis orbe:
Sed, quia per teretem deducta est illa tumorem,
His modò, pòst, illis appares, Delia, terris
(Vt Sol, & quæuis cœlorum sydera ferme)
Exoriens simul, atque cadens: quia ferris in orbem
Ventris: & accliuis pariter decliuia iungis,
Atque alios superas gyros, aliósque relinquis.
3. *Addo, quòd formam præ se fert corporis vmbra:*
Per Lunæ eclipses totas spectatur ad vnguem
Terreni globuli proiecta vmbra esse rotunda:
Ergo rotũda manet tellus, & sphærica ad vnguẽ.
4. *Insuper, ipse polus mundi surgítque cadítque,*
A Borea oppositum rectà quærentibus Austrum:
5. *Eoísque citò, Hesperiis tardè astra videntur:*

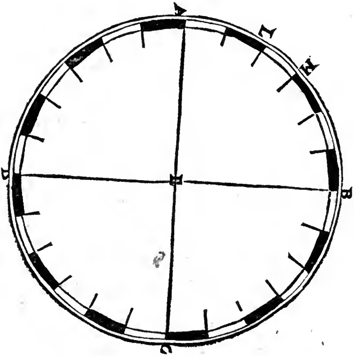
Quod tumor vnus agit telluris sphæricus: ex quo
Rursum colligitur terrarum forma rotunda.
Siquæ sunt aliæ causæ, vt sunt, lectio docti
Astronomi expediet, cum viua voce magistri.

Doctorũ authorũ lectio multa docet, quæ versib⁹ tradi renuũt.

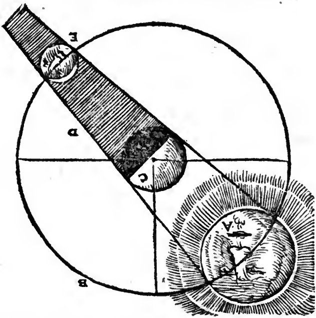
☞ *Primæ demonstrationis, & item quintæ, pictura, quam ad ea, quæ de Horizõte, & sphæra recta, ac obliqua lib. 2. describuntur prudenter aptare poteris.*

Secundæ demonstrationis, & quarta, pictura qualiscunque, non inelegans. Quæ etiam usui esse poterit his quæ inferius tradentur.

Tertiæ demonſtrationis pictura.

Aquæ locus, & deſcriptio pulcherrima, eáque breuiſsima: cum eius natura, & energia.

IN faciem terræ procumbit aqua: & fluit intra
Illius venas, vt fonteis excitet: vnus
Ac vapor exhalet ſurſum: qui ſedulò verſus
In pluuiam, terras ſaturat, fœcundat, alitque:
Aëráque ex ipſo ducentem ſemina paſcit.
Sub regione ergo craſſa, imáque aëris, vnda eſt:

Locus elementi aquę, & eius vſus.

Vnda (inquã) Oceani, quæ terram circuit omnem:
Angustóque freto Herculeas ingressa columnas
Diffundit sese longè, latéque pererrat,
Aquis nomina imponi à locis per quę transeunt. *Diuersum nomen retinens: vt sunt loca, per quæ*
Transit, diuersa: historiis passim celebrata.
Hæc terræ occultas perreptat adusque cauernas:
Et fluit, ac refluit semper: variúmque saporem
Accipit: vt varia est tellus, per viscera cuius
Irrequietam esse aquarũ naturam. *Tendit: ab hac longo iam tẽpore flumina manant:*
Flumina, quæ pelago veniunt: iterúmque marinos
Ad fluctus properant, illinc reditura vicissim,
Vt tellurem onerent: deinde aëra: posteà sensim
Quà venêre, fluant: vis paucis plurima dicam?
Hac abeant, illac redeant, & agantur in orbem,
Assiduè: vegeténtque (vt sanguis corpora) terrã.
Oceanum aquarũ parentem esse omnium. *Hinc fit, vt Oceano manet vis omnis aquarum:*
Qui fluit, ac passim refluit, noctéśque, diéśque
Scandit, descendit, turget, gignit, parit: ex quo
Vndarum genitor narratur vatibus esse.
Quascũq; orbis habet nymphas, hic ædidit omneis,
Partim sub terra, partim suprà, ingredientes:
Partim etiam grauidis de nubibus egredientes.
Sed meminisse decet, corpus telluris, & vndæ,
Terrã cum aqua vnum globulũ facere. *Vnum sphæralem globulum simul ædere: cuius*
Parteis detexit diuúmque, hominúmque potestas,
Ad proprios vsus viuentum, stante figura.

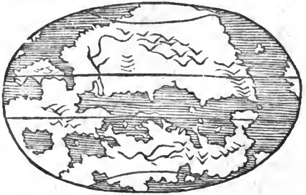
Aquam orbicularis esse figuræ, ac globulum vnum cum terra facere.

Corpus aquæ totum, formã retinere rotundam Demonstrationes quòd aqua sit figuræ sphæricæ.
Ostendit signum positũ propè littora Ponti,
Soluente à portu naui, longéque fluente.
Nam sensim visum refugit: séque eripit vltro 1.
Ex nostris oculis, medio surgente tumore
Æquoris, in quocunque loco sedem tibi nauis
Præstet: idem poteris de ipsa quoque dicere naui, 2.
Cùm se dat ventis: nam stanti in littore, velox
Vanescit: quod aquæ donabis iure tumori.
Monstrabunt eadem scopuli visi, atque latentes. 3.
Si causas alias hic à me fortè requiris,
De tellure priùs conscripta, eiúsque figura
Consule: nanque vnũ globulum cõponere tradunt Terræ & aquæ globus, ac superficies eadem.
Cum terra immẽsum pelagus: quapropter vtrique
Ferme consimiles poteris subtexere causas.

Trium demonstrationum superiorum pictura.

Aquam & terram vnum globulum simul constituere.

Aëris, & regionum eius locus, necnon descriptio dilucida, breuis, ac pulchra.

Locus aeris, & natura.

ET terras, vndámque, vagus cōplectitur Aër,
Huc, illuc variè diffusus: & omnia paßim,
Ne detur vacuum, perreptans: déque vapore
Conformans pluuias, tonitru, igneis, nubila, flatus.

In aera vapores duplices ferri. Adhæc quæ illic gignantur.

Quicquid enim tellure ima, atque fluctibus vndis
Exhalat: sensim huc mutato corpore fertur:
Idque, vapor solet esse duplex: leuis, aridus, vnus,
Vnde ignes fiunt varij, per inane volantes:
1 *De quibus haud pridē librū vulgauimus amplū.*
2. *Frigidus est alter, crassus, simul & grauis: ex quo*
Nunc rores bibulis latè funduntur in aruis:

Nunc atræ incumbunt nebulæ, conuallibus imis:
Aut plantis cœlo fusæ sparguntur, & herbis
Pergratæ pluuiæ: aut suspecto verbere grando
Irruit: aut canis albescunt rura pruinis: 7.
Aut nimbus montes longè, vastéque teguntur. Tres aeris
Hæc verò cuncta emittit circunfluus Aër, regiones, & earūdem natura.
Aptè distinctus triplici regione: suprema
Accipit æthereum vicino ex igne calorem, 1.
Necnon Vulcani semper sitit vsta camino. Suprema aeris regio.
Hîc vbi (si sicca & tenuis succenditur aptè
Materies) apparent astra cadentia cœlo:
Ignitæque trabes æstiua nocte micantes,
Atque alia id genus humanas turbantia mentes:
Vt sunt non visi regnis impunè Cometæ.
Pars media (vt scribūt) verè est gelidissima: necnō 2.
Semper ab inflexu radiorum amota, malignum Media aeris regio.
Frigus, & algentem latè complexa rigorem.
Hîc fiunt pluuiæ, nubes, ac fulmina, sæuo
Cum tonitru: variique agitantes nubila venti.
Infima pars calida est, atque humida: nā vapor illā 3.
Humectat, liquidis exhalans iugiter vndis: Infima aeris regio.
Ac Solis radius, sic vel sic, vsque reflexus
Calfacit: vt cœlū atque solum permittit, agítque:
Ergo, æquè patiens est frigoris, atque caloris:
Alternásque vices, alterna sorte rependit:
Vere tepens, æstate calens, eadem horrida bruma.

Hic fiunt ignes, nebulæ, cum rore pruinæ:
Authoris liber, qui Cometographia inscribitur. *Cætera de nostris tibi sunt noscenda Cometis.*
Nempe illic multis describimus Aëra verbis:
Et quæcunque eius triplici in regione parantur.

Ignis locus, natura, & descriptio sanéquam elegans: cum iis quæ ad illum pertinent, ex ipso fiunt, & eundem occultè continent.

Locus elemẽti ignis, & eius natura. *IGnis ad æthereas volucer se continet arces,*
Summáque complectens imi fastigia mundi,
Flammarum vallo naturæ mœnia firmat:
Nam quæ sunt cœlo, & Stellis propiora coruscis,
Debent nobiliora etiam, & meliora putari:
Perbellè ergo prisci ignem scripsere propinquum,
Contiguúmque orbi Lunæ, sed luce carentem:
Vrentem tamen in primis: miréque calentem.
Quod verum esse docet ratio: nam nocte videmus
Demõstratio quòd sursum verus sit ignis. *Per sudum volitare faces, flammásque vagari*
Aëra per liquidum: & delabi sydera cœlo:
Quæ fiunt sicci & tenues quòd in aëra fumi
Altius ascendant: superóque crementur ab igni:
Qui nisi sub cœlo verè esset, non vapor illic
Accendi posset, noctísque volare per vmbram.
Ast, ne quæso putes ignem in summa aëris esse

Tantùm particula: cuius cœlestis origo est:
Nam cœlum, tellus, aër, mare, pace ligatum
Concordi hũc retinent, vitali & lumine plenum.
Hunc corpus nostrũ, & res mũdi quæque, sopitum
Includunt: seu sursum spectes, siue deorsum:
Vnde mihi fœcunda nimis, mirandáque valde
Est semper visa, & semper dicta, atque putata
Vis ignis: siue hunc germen cœleste vocandum
Censes, aut aliud: nam mundo spargitur omni:
Omnibus in rebus latitat: sua semina passim
Distribuit: quod ego paucis ostendere pergo.
Vidisti persæpe oculos in nocte, repente
Pulsatos, ignis scintillas mittere longé.
Vidisti crebrò, quòd cùm balearica plumbum
Funda iacit, volat, ac mox incandescit eundo:
Et quos non habuit, sub nubibus inuenit igneis.
Vidisti magnos miranda incendia monteis
Ructare, & validas cœlo dispergere flammas.
Vidisti calidos ardenti exsurgere fonteis
Tellure, ignitúmque antra exudare vaporem:
Sulphureósque lacus, vasto cum murmure, ab imo
Misceri, & rapidè tolli feruentibus vndis.
Vidisti decies fulgetræ & fulminis ignem
Aëre grassantem, & nullo ignis fomite factum.
Collisis etiam diffundi cernitur ignis
E trabibus: duráque abstrusa ex arbore flamma

Ign: vbique per totũ mũdum, ac illius partes diffusum esse, licet occultè.

Pulchra historia & summa admiratione digna, de occultis ignibus.

Excudi: montésque procul fumare minaci
Ventorum impulsu, sese allidentibus ipsis
Saxis, inque vicem valido occurrentibus ictu.
Sic quoque cum dubij subeunt certamina belli
Ferro instructæ acies: & totis viribus hostes
Mutua consertis exercent prælia dextris.
Dum caua terribili tinnitu pulsa resultant
Arma, vomunt crebros gladiis tundentibus ignes.
Præterea, duris sonipes calcaribus actus,
Dum salit, & silices ferratis calcibus vrget,
Excudit rutilos ignes: soleáque latentem
In tenues acer scintillam dissipat auras.
Sic ferro præfixa, & neruo impulsa sagitta
Aëra per vacuum, ignescitque, ardétque volando.
Vsqueadeo natura suis spectatur vbique
Ignibus esse potens, occulto numine nobis.
Sed satis hæc fuerint: redeo ad summi aëris ignem
Dimissum: qui cùm leuitate ipsum aëra vincat,
Altior haud dubiè locus illi competit: ergo
Sub cœlo est eius sedes, & proxima Lunæ:
Sub cœlo dico, ad quod quando irrepsimus, omni
Conatu de illo satagamus scribere tandem.

Ignes, ceu vitalẽ & natiuum rerũ spiritũ, vbique naturã sparsisse.

Ignis locus, omnium elementorum summus.

☙ *Ignem de omnibus elementis altiorem locum & ſedem obtinere.*

☙ Cœlum eſſe vndique ſurſum : cui iamiam deſcripta mundi elementa omnia ſubſternuntur,nedum ſola terra. Adhæc,quòd figuram habeat orbicularem , nec aliam , non abſque ratione.

Dei & Naturæ ſumma prouidentia in mũdi ſtructura.

P Rincipiò,rerum cuſtos natura,parénſque,
Cum tantã ſtrueret molem per mœnia mũdi,
Et circunfuſis orbem concluderet aſtris
Vndique pendentem in medio,diuerſáque membra
Ordinibus certis ſociaret corpus in vnum,
Aëráque,& terras,flãmámq;, vndámq; fluentẽ,
Mutua in alterutrum præbere alimenta iuberet,
Vt tot pugnantes regeret concordia cauſas,
Ac ſtaret ſocio religatus fœdere mundus,
Quódque erat inferius, vires hauriret ab alto,
Excelſum poſuit cœlum: ſub imagine magna

Demonstrationes quòd cœlum sit figuræ sphęricæ.

Cuiusdam sphæræ: dic quorsum? iure decenti:
Sphærica nam verè perfectior esse figura
Censetur cunctis aliis, quòd non habet in se
Principium, finémque: capax quòd denique, necnō
1. *Simplex & formosa manet, fitque apta moueri:*
Præsertim circa medium (ceu vertitur æther
Circa ipsam terram, in medio quæ cōdita mūdi est)

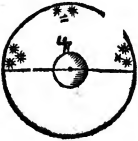
Sphæris & cœlestibus corporib⁹ orbicularē inesse figuram.

Conuenit hæc igitur cœlo tam digna figura,
Ac eius Sphæris & toti denique mundo.
Conuenit & Soli, Lunæque, ac omnibus astris.
Quanquam aliter fingit pictorum inscitia turpis,
Cui audendi quiduis semper fuit ampla potestas.
Hæc cœlum possunt vtcunque probare rotundum:
2. *Quæ si non rident, poterunt fortasse placere*
Ista tibi: sequitur cœlum (vt mūdi omnia) summū
Archetypum: cui vel finem dare, principiúmque
Nemo queat (velut in Sphæra) manet ergo rotūdū,
3. *A simili. Rursum, rebus natura quibúsque,*
Quas ad res fiunt, formam propriam, atque figurā
Exhibuit: cœli proprium censetur, in orbem
Assiduè volui: ergo cœlo sphærica forma
Quadrat, nā cyclicū gressum describit ad vnguē.
4. *Iunges, quòd nullos anglos motum remorantes,*
Sphærica de cunctis, & multis vna figura
Prætendit: quare cœlo bene commoda perstat.
5. *Si quos præterea cœlum concluderet anglos,*

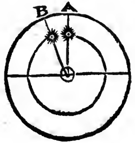
Absque loco corpus iusta ratione daretur:
Vt vacuum taceam, naturæ legibus omni
Explosum mundo: fuit ergo necesse rotundum.
Vis alias causas? si planum, vel lateratum 6.
Esset, non eius partes æqualiter omnes
Terrâ distarent: ac maiora, atque minora
Sydera lucerent: quod contrà rite videmus:
Namque per illius cursum nulla astra notantur
(Exclusis fumis) maiora, minoráue: sed nec
Esse propinqua magis, magis insuper vsque remota
Vna, quàm reliqua cœlorum parte: quod vnum
Certè non fieret, ni cœlis sphærica forma
Diuini artificis mirando munere inesset.
Sed satis hæc: cœlis breuitas gratissima res est.

Colligitur cœlis sphæricā formā, & deberi & inesse.

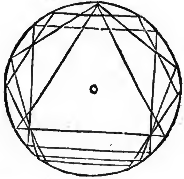
☞ *Demonstrationū primæ, secundæ, tertiæ, quartæ, & itē sextæ pictura.*

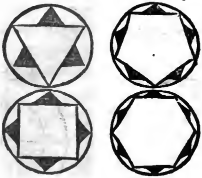
☞ *Eadem cū proxima.*

Demonstrationum quintæ & sextæ pictura, & schema non inelegans.

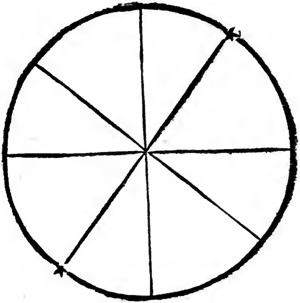
Eædem demonstrationes, nisi quòd particulatim, & expreßè magis, iam dicta figurant.

Quòd Sphæræ nomen mundo (de quo hactenus) perappositè quadret: ipsúmque totum, siue Vniuersum, Sphæra mundi sanè quam rectè nuncupetur.

Corpus, quod solidum est, & clauditur vna Sphæræ diffinitio ex Theodosio.
Rite superficie, Theodosô Sphæra vocatur:
In cuius medio est pũctum, à quo semper ad ipsam
Vsque superficiem, si ingentes limite recto
Ducas lineolas, æquales vndique surgent
Inter se: velut ars demonstrat, & indicat vsus.
Quãdo igitur mũdus, solidũ, plenúmq; (quòd ipsa Mundũ vniuersum rectè Sphæræ nomen sibi vẽdicare.
Detrectet vacuum natura) agnoscitur esse
Corpus, perfectè, ac ex omni parte rotundum,
In cuius medio, centrum à tellure locatur,
Hinc, verè mundi totius machina, Sphæræ
Nomen habere potest, cui cœlum iungimus altum,
Omnibus assumptis, quæ occulto numine defert.
In quibus, hîc restat tenuem exercere Mineruam:
Et vires tentare, velut promisimus antè.

Pictura superioris descriptionis Sphæræ.

FINIS LIBRI PRIMI *de mundi Sphæra, seu Cosmographia: authore Antonio Mizaldo Monluciano.*

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI DE MVNDI SPHAERA, SEV Coſmographia, Liber ſecundus.

HACTENVS aërios tractus, terraque, mariſque,
Ac ignis ſumi, illæſis excurrim' alis:
Reſtat vt æthereas ſedes, mea Muſa, petamus: Paraſceue in ſequẽtia, breuẽ propoſitionem annexã habẽs.
Et Sphæræ mundi loca præſtantiſsima (cœlum
Inquam) dum ventum eſt illuc, & ſpirat Apollo,
Luſtremus: ſacræ rutilant hîc vndique flammæ.
Quare agè, pone metum, cœli rectrice vocata:
Nanque opus ingenio eſt, necnon prædiuite vena.
Ergo, ades Vranie, & facilem te trade roganti: Inuocatiõ attentionẽ captans.
Vranie, cui nota omnis penetralia cœli:
Quæ ſuperûm ſedes, ſtellatáque templa gubernas:
Sunt maiora etenim dictis dicenda: timétque
Mens mea tam tenuis, myſteria tanta referre:
Te duce tutus ero: quídnam cunctamur? eundum
Muſa citò: quando collucent lumina mille:

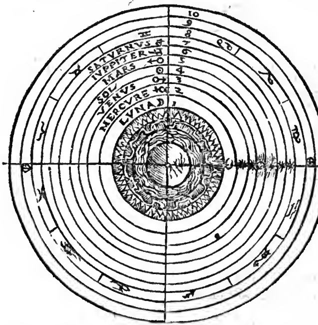
Mille faces ardent: ac cœlica regna refulgent.
Sume animum, & vanam tellurem despice: certè
γνώμη. *Rebus in excelsis decus est, ac gloria maior.*

Quid cœlum, & quibus rebus in genere constet: siue, quas in partes vulgò diuidatur.

Cœli diffinitio, & eiusdẽ in suas partes distributio.

QVicquid habent elementa sibi super vndique stratum,
Id cœlum priscis communi est nomine dictum,
Necnon æthereus mundus: qui corpora perfert
Plurima: multiplices Sphæras includit: habétque
Centrum, axémque, polos, maiores, atque minores
Cyclos: cúmque vagis Stellis illustria Signa:
De quibus hîc nobis est tandem sermo futurus.

Cæli, ſeu Mundi ſuperioris, & item inferioris, pictura.

Sphærarum cœleſtium numerus, & quòd cœlum, ac ſuperiores, ſphæræ, inferiora omnia circumcludant: eáque (excepta terra) ſecum perpetuò rapiant. Vbi de motu primi orbis, ſeu ſummi mobilis, non pauca.

ORbes cælorum duntaxat ſæcula priſca
Octo fecerunt: quibus vnum deinde ſecuta Orbes cœlorũ olim octo, hodie noué.

Aetas adiunxit, quo posthac ordine tradam.
Stellas summus habet, reliquis ascribe Planetas.
Omnes sunt mundo concentri: suntque voluti
Contiguè: quæ tota solet complexio dici
Machina cœlestis, necnon essentia quinta,
Vocéque plebeia, & vulgari nomine cœlum:
Cœlũ, omnia secũ, excepta terra, rapere. *Omnia concludens, ac motu sedulò raptans:*
Nam nil immotum patitur: tamen intima tellus
Stat semper (medium quoniã concessit ad orbem:
Vt suprà scriptum est) circa hanc vertigine mira
Machina cœlestis tot iam labentibus annis
Sponte sua vehitur: multósque intercipit orbes:
De quorũ numero, summus (quod mobile primum
Motus primi mobilis, seu noni cœli. *Dicitur) extremis rapidè discedit ab Indis,*
Mauros, Hispanósque petens: spacióque diurno
Complet iter: celeri cursu cœlestia secum
Corpora cuncta trahens: illorúmque insuper orbes,
(Ceu totum partes) nullo spectabilis astro:
Quem motum absoluit mundi super axe, polísque:
Vnde, & mundanũ vocitant, pariterque diurnũ,
Et raptus: cui se comitem violentia præbet,
Vt visum est multis: quod nos tamẽ esse probamus
Liber ab authore nuper emissus, qui Planetologia inscribitur. *Falsum in eo libro, qui septem vtcũque Planetas*
Describit: medicósque monet cœlestia scire:
Connubiúmque vetus reparat cœli, & medicinæ.

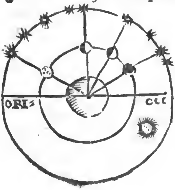
Cœlestes Sphęras omnes, ab Oriente, per Meridiem, ad Occasum, intra horas quatuor & viginti, quotidie volui, ac reuolui.

Iam quòd ab exortu cœlum voluatur, eátque
Occasum versus, Stellæ monstrant orientes,
Et sese sensim attollentes, donec ad vnum
Sit ventum cœli medium, Solémque cadentem
Inuisant, æquè distantes, atque remotæ
Inter se: & parili cursu semper gradientes.
Quod mõstrare queunt etiã arctica sydera quæque: 1.
Nam cyclos formant, & semper agũtur in orbem 2.
Cuius cõspicuum: nec enim merguntur in vndas:
His saltem nostris Boream spectantibus oris.
Sunt aliæ causæ, quas prætermittere visum est:
Quòd scateant illis veterũ monimenta sophorum:
Et nos quæramus docta breuitate placere,
Ac facili: qua nil discenti gratius extat.

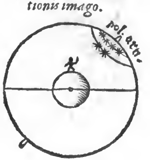
Demonstrationes quòd cœlum orbiculariter feratur ab Oriente, per Meridiẽ ad Occasum.

Facilis breuitas vbique gratissima.

Prima demõstrationis pictura.

Secundæ demonstrationis imago.

Cœlestes Sphæras alium habere motum à iá posito: & quòd propria vi contra summum cœlum nitantur, ab occasu, per meridiem, in exortum procedendo. Vbi de motu, numero, & ordine cœlestium orbium. Adhæc, quanto tempore suam reuolutionem, Sphæra quælibet, vi propria, ac motu congenito, perficiat.

Motus inferiorũ Sphærarũ omniũ cõtrarius motui primo.

IN primum, oppositis nituntur motibus, orbes
Omnes cœlorum, propriis virtutibus acti:
Signiferi (vt priscis visum est) super axe, polísque:
Hinc Gangem versus pergunt à Gadibus (vt te
Luna docere potest de Stellis omnibus) horum
Maximus, innumeris astris est lucidus: atque
Curriculo annorum centum vix perficit vnum

Orbiũ Planetarũ ordo & motus.

Rite gradum: iuxta hunc Saturni Sphæra locatur
Inferiùs: triginta annis quæ tota mouetur.
Iuppiter est subter, qui cursum complet in annis
Bis sex: hunc sequitur Mauors, annísque duobus
Vertitur in gyrum: post hunc Sol ipse, trecentis
Et sexaginta (vt scribunt) cum quinque diebus,
Necnon sex horis, totum percurrit Olympum.

Sol, Venus, & Mercurius eundem ferè habent motum.

Infrà, post Solem, Veneris rota voluitur: eôdem
Tempore, quo Titan (cui Stilbon se comitem dat)
Vel, si audis doctos, septémque, decémque diebus
Ocyùs: atque hinc Mercurij supponitur astrum

Præceps: nam curſim properat, citiúſque mouetur,
Quàm Cytherea, nouem (ſi res eſt vera) diebus.
Vltimus eſt orbis Lunæ: ſpacióque dierum
Viginti, atque nouem, necnon bis quattuor horis
Finit iter: remeátque illuc, priùs vnde receſsit.
Ordo ducem ſequitur, donec venit orbis in orbem.

Cœlorum, & orbium Planetarum pictura.

Cœlestes Sphæras omnes, & illarũ item Stellas vniuersas (ex quibus tota cœlorum machina coalescit) à se, & suis formis naturali motu agi, non violento.

Sphæras, & stellatas illarum partes à se, & suis formis natura moueri.

Credibile est sanè, cœlestia corpora, necnon
Orbes iam positos omneis ex ordine, per se,
A que suis formis duci, sempérque moueri:
Ac naturali gyro percurrere terras:
Natura est siquidem motore potentior omni.
Naturam verò appello legem omnipotentis,
Supremíque patris: quam prima ab origine mundi
Cunctis imposuit rebus: iussítque teneri
Inuiolabiliter, dum mundi secla manebunt:
Sic aqua semper erit mollis: sic ignis adurens;
Sic stabilis tellus: sic semper mobilis aër:
Sic forma, & virtus herbis sua cuique tributa est:
Necnon arboribus, necnon animalibus ipsis.
Sic circumuolui cœlum sine fine decens est.
Vsqueadeo sibi constans est diuina voluntas.

Demõstratio pulcherrima, & sũmè notanda

Cœlestium Sphærarum magnitudines varias esse, vti etiam motus. Vbi de miranda velocitate primi mobilis, seu summi, & supremi cœli.

Quantò plus absunt cœli orbes, plúsue recedũt
A summo, tantò censentur iure minores:

Velocíque magis ſurſum procedere motu:
Motu(inquam)proprio:nam à primo ſecius itur:
Qui vſque adeo celeri fertur vertigine, vt omnes Sphæras cœli ſuperiores velociſsimo agi motu.
Præuertat volucres: veróſque, ac fulmina vincat:
Quò ergo quæque magis Sphæra eſt ſublimis:in illa
Fortior eſt motus: mundúmque rapaciùs ambit.
Quare illud cœlum, quod primum mobile fertur,
Maximũ habet motũ: ſed motus maximus ille eſt,
Tẽpore qui minimo ſpacia, & loca maxima trãſit.
Quod ſummum peragit rapida vertigine cœlum:
Vnde in nictu oculi totum percurreret orbem, Summa velocitas primi cœli ſeu nonę Sphæræ.
Ni obſtarent illi Sphæræ quas continet in ſe:
Curſum frænantes validum:ne protinus omnem
Voluendo rapiat ſecum terram, Oceanúmque.
O rem mirandã imprimis, ſumméque ſtupendam!
Huc, mortalis homo, huc cæca erige lumina:noſce
Quis tantam iubeat tam paruo tempore molem,
Tam longas tranſire vias, iterúmque redire:
Nec ceſſare vnquam, & nullum ſentire laborem.
Hic miranda tibi, & ſummè veneranda poteſtas
Magna Dei patris, necnon Sapientia: cuius
Verbum formauit cœlos: ac ordine miro
Digeſsit:certóque ornauit ſydere cunctos,
Qui ſubſunt: veluti multo, quod deſuper aſtat: Omnia ſumma prouidentia fieri, ac gubernari.
Vires cuique ſuas, occulto numine, ſpirans:
Necnõ & proprium, vegeto cum lumine, motum:

Quo stante, & radios stellarum rite vehente,
Et verè æthereum passim spargente teporem,
Inferior mundus vitali pascitur aura.

Cœlestis Sphæræ, & itē mundanæ, centrum, axis, & poli: circa quæ, tam reuolutiones, quàm motus sursum fieri imaginantur.

Centri diffinitio ex Euclide, & Theodosio.

TV centrū Sphæræ, punctū mediū esse putabis,
A quo si innumeri tractus ducātur ad ipsum
Circuitum, æquales inter se semper habentur:
Vt visum est priscis: qui nos pariter docuerunt,
Puncta duo, cœlum ad paruos vbi voluitur orbes,

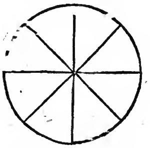
Poli mundi, & axis.

Esse polos mundi: quos linea ducta per imum
Telluris centrum, gemino de cardine mundi,
In propriis facit extremis: circa quæ mouetur
Perpetuò, rapida & celeri vertigine cœlum:
Hanc (quia per mediū circa quod cuncta mouētur
In longum transit, volui, ducique recusans,
Ac inclinari, vel se conuertere in orbem)
Inscripsere axem: qui motum non habet vllum:
Non secus atque axis, circa quem multa rotarum

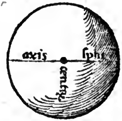
Axem mundi nequaquā esse materialem.

Turba suos motus immoto perficit illo.
Hunc si forte putas robustum, ac materialem,
Aut graue pondus, & immensum gestare, profectò
Erras: nam quicquid circumfert, illud habetur
Simplex, diuinum, & terrestris corporis expers.

Demōſtratio centri Sphæræ.

Demōſtratio axis Sphæræ, & polorum Mundi.

Cœleſtis Sphæræ, vti etiam mundanæ, polos duplices eſſe.

HIC te ſcire velim (deſcribā plurima paucis) Poli duo, arcticus, & antarcticus.
Quòd propriū nomē ſortitur vterque polorū.
Arcticus eſt vnus, Borealis rite vocatus:
Auſtrinus, Notius, necnon Antarcticus alter:
Qui fugit à nobis, & noſtro lumine ſemper,
Donec ad AEquantē cyclum ventū ſit, & vltrà.
Ne tamen ignores hac in ratione polorum,
Quòd quoties vnus ſpectatur, mox latet alter:
Quòd globus, atque tumor telluris cogit vterque
Conſpicuus tamen eſt habitātibus AEquidialem: Vbi vterque polorum appareat, vel vnus tantū.
Hunc vltra, & citra verè fugit vnus, abítque:
Vt pòſt dicemus, Stellis, cœlóque fauente.
His poſitis, quæ ſit cœli conſtructio: quóſue
Excipiat cyclos, nunc demum ſcribere pergo.

Sex maiorũ circulorũ cœlestis Sphæræ (qui de multis aliis præcipui habentur) descriptio, vsus, natura, & situs.

Imprimis Zodiaci, seu obliqui circuli, quem & vitæ, & interitus viam, perappositè dixerunt Peripatetici.

Zodiaci descriptio, sit', & vsus.

MAiores cycli, qui cœlum partibus æquis
Distingunt, nobis numero sex esse feruntur:
Signifer est vnus, bissenis vndique Signis
Conspicuus, Tropicũ attingens, obliquus, vtrũque:
(Vnde κύκλον λόξον bene dixit Græcia quõdam)
A summo Cancrum, Capricornum pulsat ab imo:
Atque locis geminis complectitur AEquidialem:
Lanigeri, & Libræ prima de parte, gradúque.

Zodiacus Planetarum via, & vehiculum.

Illustreis per eum Phœbus moderatur habenas:
Subsequitúrque suo fratrẽ hîc, vaga Delia, curru:
Et quinque aduerso luctantia sydera motu,
Hîc peragunt varios naturæ lege meatus:
Nonnunquam sursum volitando, sæpe deorsum:
Quo fit, vt è cunctis latus fingatur, vbique

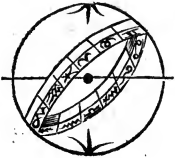
Ecliptica, & cur ita dicta.

Eximiis Stellis rutilans: quem linea ducta
Per medium (via solaris vocitata Latinis,
Ἡλιακὸς κύκλος *Græcis, & ecliptica, propter*
Defectus sub eam venientes) diuidit aptè:

Inque duas partes, Aquilonem versus, & Austrũ Zodiaci latitudo.
Dispescit dempto hoc, maiores atque minores,
Sunt censendi alij, ceu sphærica virgula, cycli:
Queis tercentenos, orbis, cælique periti
Ascripsêre gradus, decies sex si superaddis
In longum, ducto ex æquali limite tractu.
Sed te scire velim, quòd habet sibi Signifer axem, Zodiaci axis & poli.
Puncta, polos itidem seclusos, atque remotos
A mundo, queis sunt limes parui duo cycli:
Arcticus vnus, & hinc fugiẽs Antarcticus alter.
His innixi orbes cælorum, quotquot habentur
Suppositi octauo, propria virtute mouentur:
Vt paulò antè, tibi satagebam ostendere paucis.
Restat peruigili, & studiosa mente notandum,
Quòd valde grata est ecliptica linea Phœbo:
Nam rectà per eam semper graditúrque, regítque Vsus eclipticæ
Igniuomos per eam currus, sub tramite fixo
Zodiaci: qui de tot cyclis solus, & vnus,
Non visus aciémque fugit: tantúmque probari
Ille potest: sicut reliqui vix mente videntur.
Nam nitet in summo, vt stellatus baltheus, orbe:
Ac illustre facit dispersò lumine cælum: Partiũ Zodiaci numerus in longitudine, & latitudine.]
Qui ter vicenas partes capit, atque trecentas
In longum: bísque octo in latum, vt fascia, pergit:
Quæ cohibet positis errantia sydera metis.

Illum ζωδιακὸν Græci dixere, Latini
Orbem signiferum: quòd gestet Signa, vehátque
Obliquo positu, mundi ratione polorum:
Vnde obliquus dicatur Zodiacus.
A quibus haud æquè sursum distare videtur.
Vel, quia cũ Æquãte, obliquos, ipsisque Coluris,
Anglos componit, de Sphæræ corpore notos.
Vel, quòd, vt Æquator, passu non scandit eodem:
Nãque eius partes, variè ascẽdúntque, cadúntque:
Nunc obliquè, aliàs rectè, lentéque, repentè
Nõnunquã: vt Sphæræ præbet positúsque, sitúsque.
Causas (si quæ sunt reliquæ) monstrare studebo
Mẽsibus hinc paucis, scripto hisce volumine rebus.
Vsus Zodiaci, & eiusdẽ commoditas multiplex.
Tu tamen interea disces, quòd semper ab ipso
Hoc cyclo, errantum & fixarum quærimus ortus,
Necnon occasus. & eorum tempora quæque:
Cui dat principium de Signis Laniger vnus:
(Si mihi principium cyclo concedis inesse)
Est etiam motus proprij mensura πλανητῶν:
Quorũ quæque loca, vt fixarũ, mõstrat ad vnguẽ.
Et quàm lata via & queis partibus adsit eclipsis.
Cætera quæ dici possent: & quæ sibi iustè
Signifer ascribit, proprio tradam tibi libro,
Vt dixi, modò vitam nobis numina seruent.

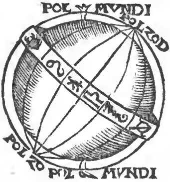
Zodiacum circulum obliquum esse, ac latum: adhæc terram ambire.

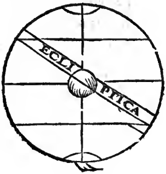
Zodiacum in 12. partes secundum longitudinẽ distribui, per quas errãt Planetæ.

Zodiaci, & itẽ mundi, poli, & axes: cum partium distributione.

Positus Zodiaci, & eclipticæ in cælo, cum limitibus eorundem.

Æquinoctialis circuli, seu Æquatoris, descriptio, vsus, natura, & situs.

AEquinoctialis descriptio, & sit⁹.

SIgniferum AEquator rectus secat: inque priori
Lanigeri, Libræque gradu, lucem æquat, & vmbras,
In media cœli & mundi regione locatus:
Qui fermè à Cancro vicenis, atque quaternis
Particulis procul est, totidem simul à Capricorno.
Parte ab vtraque vidēns axē: ex quo diuidit omne

Vsus AEquinoctialis multiplces, & summè notandi.

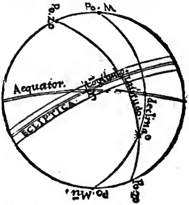
In tractus geminos cœlum, Notium, Boreúmque:
Necnon Signiferū totum: sub quo hospite, Phœbus
Componit paribus numeris, noctésque, diésque,
Quoquò te vertas, vt nomen personat ipsum.
Addo, quòd hunc toto gradiens describit in anno
Bis, dum Lanigeri, & Libræ primordia calcat:
Atque cita rapitur summi vertigine cœli.
Ex illo manat terræ distantia lata:
Signiferi graduum quæ declinatio, necnon
Stellarum: & vastæ telluris quæ via longa:
Huius præsidio discrimina lucis & vmbræ,

AEquinoctialis de omnib⁹ Sphęræ circulis magnos halętvsus.

Constanti, certóque modo venamur vbique:
Ipsáque percipimus toto AEquidialia mundo.
Is motus primi est mensura, & temporis: illinc
Signorum ascensus in Sphæra vtraque petuntur,
Necnon descensus: quod ego describere pergam,

Si non hîc, alibi saltem: modò dixeris à me
Ista parte satis tibi factum vtcunque fuisse.

❧ *Æquinoctialis cũ Zodiaco positus, & vtriusque sectio.*

❧ *Nuda Æquatoris positio, & pictura.*

❧ Meridiani circuli descriptio, natura, vsus, & situs.

Hic paribus spaciis occasum cernit, & ortum Meridiani circuli descriptio, situs, & loc⁹.
Circulus: ac geminũ concurrit semper ad axẽ:
Semper & in puncto capitum versatur vbique:
Atque secat totum medio de limite mundum.
Sub quo tam tenebras, quàm lucẽ, Phœbus ab alto
Diuidit ex æquo: sed non manet, éstque meanti
Mobilis, ac sedem varians: nam si quis Heoos,
Hesperiósue petit, medius dum prosilit alter,
Cum tellure polum, necnon & tempora mutat.

Meridianos circulos plures inter peragrandũ occurrere.

Ex quo perfacilè excerpis, tot, támque frequentes
Esse μεσημερίες, quot connumerantur ab ortu,
Occasum versus, capitalia punctula (Zenith
Dixerunt Arabes) quæ centum, ni bene fallor,
Cosmographi faciunt, si octogena insuper addis.
Ergo, quisquis ad Occasum rectà, vel ad ortum
Tendit, iure μεσημέριον mutátque, facítque
Crebrò nouum: sed si rectè peragrare polorum
Alterutrum versus cupiat, sanè ille sub vno
Deget perpetuò: quidnam vis ampliùs? omnes

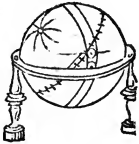
Vsus multiplices circuli meridiani.

Astronomi motus ad eum referúntque, diémque
Incipiunt: stellæ petitur distantia ab illo
AEquãtem versus: velut ars demõstrat, & vsus.
Hunc vbi Sol sursum attingit, mediam tibi lucem
Exhibet: & tenebras medias de nocte deorsum.
Vnde dies, noctésque æquali limite truncat,
In matutinum, & vespertinum quoque tempus.
Quare, defixum quacunque in parte putabis
Esse vnum: cui sunt vsus, & commoda mille:
Exponenda locis aliis: sed scito tamen, quòd
Quisque μεσημέριος, quauis regione, sitúque,
Anglos semper habet rectos cum AEquãte dierũ:

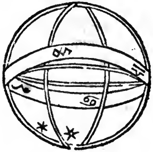
Parasceue ad sequentia.

Et cum Finitore secat sub partibus æquis,
Quattuor in tractus cœlũ, velut hic modò scribã.

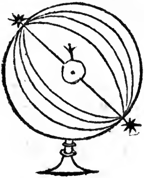
Meridianos varios ac fugaces, à polis mundi per locorum vertices procedere.

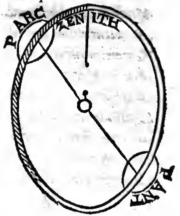
Meridiani, Æquatoris, & Zodiaci positio.

Meridianorum diuersitas.

Nud° meridiani, & poli eiusdem situs, ac pictura.

Horizontis, seu Finitoris circuli, descriptio, vsus, natura & situs.

Quid Horizon, seu Finitor circulus.

Circunfer faciles oculos, vultúmque per orbem,
In campo quem nulla premunt obstacula magna:
Quidquid erit cœli sursum, terræque deorsum,
Quà coït ipse ferè nullo discrimine mundus,
Redditque, aut tollit fulgentia sydera cuique,
Cingendo tenui Sphæralem limite gyrum,
Verticis à puncto distans æqualiter, illud
A Græcis, proprio de nomine fertur ὁρίζων:

Vsus multiplices Horizontis.

Qui medium Sphæræ superum distinguit ab imo:
Atque à nocte diem secernit: punctáque ponit
Ortus Stellarum, atque occasus: denique reddit
Signorum ascensus, & descensus bene notos:
Ostendit partem mundi Boream, Notiámque,
Ac orientalem: occiduum cui iungito tractum:
Ventorúmque situm: & surgentis, deinde cadentis
Phœbi defixas sedes, vbicunque locorum:
Offert præterea, quæ semper sydera, nobis
Se prodant, & se occultent: veniant, fugiántque:
Ac rectæ Sphæræ, atque obliquæ campus habetur:
Et quantus sit quisque dies, cum nocte recludit:
Paucis, quæ fuerant sub terra fert in apertum:
Atque poli, vt Græci dicunt, ἐξάρματα, *necnon*
AEquantis, facili demonstrat, & edocet arte:

Ac domibus cœli vulgata exordia donat.
Ast duplicẽ hunc faciunt: vnus directus habetur:
Quòd rectos anglos statuat cũ Æquãte, polúmque
Admittat sub eo, prisco de nomine Zenith:
Hic vbi contingit, resecátque μεσήμβριον Æquãs.
Alter it obliquus recto contrarius: omni
Parte fugax ad quam migrando verteris: hinc est
Quòd quocunque vagæ tulerint vestigia plantæ,
Has modò terrarum, nunc has gradientis ad oras,
Siue Austrum versus tendat, Boreámue rigentem,
Hesperiósue petat, vel deducatur ad Indos,
Fit nouus: & visu circùm spectabilis vno:
Nunc aliud cœlum ostendens, aliúdue relinquens:
Próque polo punctum cognoscens verticis, à quo
Æquator tantùm distat, quantùm polus ipse
Mundi à Finitore: poli & distantia quanta est
Verticis à puncto, tanta Æquatoris habetur
A Finitore illic declinatio: quæ sunt
Hic reliqua, excipies à viua voce magistri:
Qui, quæ non patitur lex carminis, vltrò docebit,
Monstrabítque polos maiorum denique κυκλῶν,
Partibus esse procul nouies denis, nec eo plus,
Ipsis à cyclis: illorum vnóue quadrante:
Quótque μεσημβρινοὶ ponentur, vel statuentur,
Tot Finitores vasta in tellure notari:
Inque aliis perget, nec quicquam doctus omittet.

Horizon duplex, rectus & obliquus, cum propria cuiusque descriptione.

Horizõ circulus fugax, & varius.

Multa, quæ hic desiderantur, à docto præcepto re expectanda.

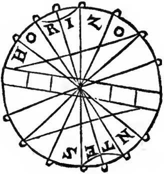
Horizontis recti, typus, & positio.

Horizontis obliqui pictura, & positio.

Varietatis Finitorum imago.

Horizontes mutari ab Aquilone in Austrū eundo, & contrà.

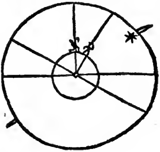

Figura vna superioris libri, quæ demonstrat terram orbicularem esse, hîc vsui esse potest.

Duorum Colurorum, vtriusque scilicet Solstitii, & Æquinoctii, descriptio, vsus, natura, & situs.

Hic, duo scribendi restant pro more recepto
Maiores cycli: qui quattuor antè relatos,
Séque secant: gemino coëuntes cardine mundi.
Hos (quòd cernantur mutili) dixere κολούρους,
Tempora signantes anni, cœlúmque per astra
Quattuor in tractus scindentes partibus æquis.
Vnus Solstitia exhibet: Æquidialia ponit
Alter: vix alios vsus retinéntque, ferúntque:
Ni quòd ab Astronomis nunc declinatio Solis
Maxima spectatur, necnon numeratur in vno:
Qui in tractus totũ dirimit cum fratre quaternos
Cœlum, nedum vnũ Æquotorẽ, Signiferúmque:
Cuius scandentem partem, partémque cadentem
Aptè distinguit, necnon determinat alter.
Tu reliqua ex libris disces, doctísue magistris.

Descriptio Colurorũ.

Vsus duorum Colurorum.

Authoris modestia, qui quia versib⁹ omnia expedire non potest, ideò ad doctos præceptores, hic Lectorẽ subinde relegat.

Coluri Solstitiorũ & Æquinoctiorum pictura.

Admonitio in præcedentia, necnon sequentia.

DIcti maiores cycli (tollatur ὁρίζων,
Atque μεσημέριος) motu Sphæræ rapiũtur:
Ac ſunt, ſi neſcis, in terris omnibus iidem
Maiorũ, minorúmue circulorũ partes. 360. *Vnà cum reliquis, quos nunc vocitabo minores.*
Sed te noſſe licet, maiorum ſiue minorum
Vnumquemque cyclum, in tercentenas bene partes
Diſtribui, necnon ſexaginta, vt docet vſus:
Quarũ quæq; capit ſtadia (in noſtro orbe) deorſum
Quingenta, vt, paucis, libro monſtrare ſtudebo,
Qui ſequitur: mora erit breuis ac breue tẽp⁹, et hora.

De quibuſdam aliis circulis maioribus cœleſtis Sphæræ, ſed minùs præcipuis, ac neceſſariis.

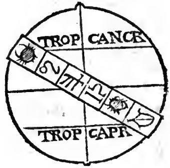
NON prætermittes, quòd Sphæræ connumerantur
Cycli maiores alij, nunc ègredientes
Circuli longitudinũ locorum, Stellarum, & domorũ cœli. *Signiferi, mundíque polis, per centra πλανητῶν,*
Necnon Stellarum excurrendo: nunc variorum
Tangendo rectè capitalia puncta locorum:
Sunt & quos priſci cyclos dixere domorum:
Qui in toto formant duodena palatia cœlo.
Quorum naturas, vſus, formas, rationes,
Cum libris poterit doctor recitare peritus.

Quatuor circulorũ minorum cœlestis Sphæræ (qui de multis alijs celebres habentur) descriptio, vsus, natura, ac situs.

Et in primis Tropici Caneri, siue Æstiualis circuli, & Solstitialis.

IAM dictis cyclis poteris sociare minores:
Qui per inæquales diducunt sydera parteis:
Qualis censetur, quem verè Cancer adoptat, Tropici Cancri siue æstiualis circuli ratio, natura, & vsus.
Æstiuúmque sibi desumit nomen ab æstu:
Nam Sol hic cursum contingens rite supremum,
Prævalidos æstus nobis iaculatur ab alto:
Ex quo paulatim pergit descendere: necnon
Vorsurã facere: hinc Tropico dãs nomẽ, & vsum:
Hic vbi Solstitiũ est: non quòd verè stet ibi Sol,
(Qui solitum motum nunquã est dimittere visus, Solstitium, & vnde dicatur.
Ni fortasse semel; Domino sic præcipiente)
Sed, quòd per luces aliquot, nusquam varientur
Nobis (ad sensum) quæuis vmbræ capitales,
Et summæ: nec item crescat, vel sit minus ex se
Luminis ac noctis spatium: queis iungimus aptè,
Quòd Sol hoc cyclo à Borea deflectit ad Austrum
Nos fugiens, reuehénsque alijs regionibus æstum:
Pro summa bonitate Dei: qui protinus vni Dei summa in orbẽ terrarum bonitas.
Omnia non confert, sed multis diuidit, vt vult.

Breuis pictura, & demonstratio vtriusque Tropici.

Tropici Capricorni, siue Brumalis circuli, & Solstitialis, descriptio, vsus, natura, & situs.

Circuli Capricorni ratio, natura, & vsus.

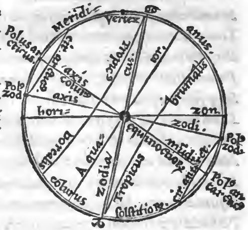
A Bruma cyclus, Brumalis nomine dictus,
Frigida fulgentis capit incunabula Solis.
Nam veluti nascens hîc, sensim reptat in altum
Titan: ac lucem (tenebris cedentibus) illinc
Crescendo reuocat, tepidis comitantibus auris
Paulatim, & proprio motu, proprióque rotatu,
Quo tibi præsentem cyclum describere pergit,
Dum partes primas rigidi scandit Capricorni,
Ac agitur subita cœli vertigine summi.
Hinc, ad nos alacris rediens, nostrúmque reuisens
Inde solū, Austrinis frigus, glaciémque, niuémque
Insinuat furtim: factúsque remotior illis,
Nos adit: & reptans, gratum, dulcémque teporem

Egregiū Dei speculum in Sole.

Frigore laxato perfert: nostrósque labores,
Vt fructum faciant, inuisit numine fausto.
Partibus huic denis Antarcticus, ac duodenis
Distat: & AEquator vicenis, atque quaternis,
Si duo deponas, necnon terdena minuta.
Sed ne posthabeas (quæso) quòd vterque cyclorum
Istorum, est Solis limes: nam non abit vltrà.
Porrò, quòd AEstiuus maiori extenditur arcu
Supra tellurem, quàm subter: quò fit, vt illic
Maiorem lucem componat Phœbus ab alto.
Oppositum Brumalis habet: quapropter adauget
Nocteis: quod terris Borealibus accipe scriptum:
Nam secus Austrinis contingere, nemo negabit.

Vsus Brumalis circuli, siue Tropici Capricorni.

Hæc pictura nõ solùm duos tropicos ob oculos ponit, sed & circulos omnes Sphæræ, tã maiores, q̃ minores.

Admonitio in præcedentia, & sequentia.

Tempus, cũ in cœlo, tum in terra omnia ĩmutare.

Est aduertẽdum, quòd sedes mutat vtrumque
Solstitiũ: mutãt simul Æquidialia: causam
(Quod nequeat rectè committi versibus, & quòd
Ad reliqua accelerem) facili te voce magister,
Aut libri lecti, vel me reticente, docebunt.

Circuli Arctici, siue Borealis, descriptio, vsus, natura, & situs.

Arctici circuli ratio, & vsus.

Vnus ab his superest, extremo proximus axi
Circulus, ad Boream: qui, quòd paruam capit ἄρκτον,
Arcticus à nobis Græco de nomine fertur:
Sydera concludens liquidum fugientia pontum:
Queis occasus, & ortus abest, per climata multa:
Ille, polo mundi vicenis, atque quaternis
Distrahitur gradibus, si tollas pauca minuta:
Signiferíque polo totus describitur idem.
Te tamen hîc nouisse velim, quòd circulus iste,

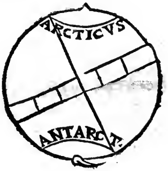
Qualiter à Græcis Sphęræ interpretibus multis, describatur Arcticus circulus.

Multis Astronomis, veluti Proclo, & Cleomedi,
Semper visarum limes proponitur esse
Stellarum: hinc varius per climata multa notatur:
Hic maior, minor illic, denique maximus isthic:
Vt Sphæræ est positus, necnon & ipsa polorum

Ad Finitores varios, ducta exaltatio nota
His qui ex AEquāte ad Boream procedere tētant.
Ergo, sub AEquatore videbitur Arcticus esse
Nullus: propterea quòd ibi cuncta astra patescunt,
Nulla occultantur: sensim latescet eunti
Ad Boream: sub quo narratur maximus esse.
Nam cum Finitore, AEquantéque conuenit illic.
Quòd, quàm sit verum, doctos censere relinquo.

Vbi Arctic' circulus maximus esse dicatur.

Breuis pictura vtriusque poli mundi, & Zodiaci.

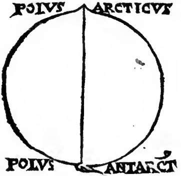
Circuli Antarctici, siue Australis, descriptio, vsus, natura, & situs.

HIc nobis restat de paruis quattuor, vnus
Circulus: Austrinas qui stringit, & obsidet
Arctos,

Locus, & natura Antarctici circuli.

At, quantùm noster sublimi à cardine sursum
Distat, ab aduerso tantundem proximus ille est:
Quem terris pressum Notius prospectat Horizon.
Atque Capri Tropico terdenis, ac duodenis
Partibus abstrahitur: quem Signiferi polus explet.

Nuda pictura duorum polorum mundi.

Admonitio non negligenda.

Polos minorum circulorum cõueni re cum polis maiorum.

Non licet intactũ dimittere, quosque minores
Hos cyclos, retinere polos maioribus vsque
Communes quibus esse paralleli aspiciuntur:
Aut, quibus ex spatiis æqualibus vndique distãt.
Quos, quò de medio plus ferri ad vtrũque polorũ,
(Hîc vbi cœlestis Sphæra angustatur in arctum)
Cernis, eò & verè, & iustè censeto minores:

Hisque minus terræ spatium concedito: necnon
A fixis partim, ac errantibus esse putato
Descriptos, dum Signiferi voluuntur ad axem.
Si, quos exhibeant vsus, fortasse reposcis,
Qui præter dictos permulti connumerantur,
Tum libri (vt dixi) tum doctor factus ad vnguem Non omnia
Perfectè exponet: nam vix sunt versibus apti. possunt versibus committi.

Quatuor nunc descriptos, & positos minores circulos, totum cœlum cū Æquatore, in quinque spatia dirimere: quę Zonas cœlestes prisci Astronomi rite nuncuparunt.

QVinque tenent cœlum zonæ: quarum vna, corusco Locus, & ordo quinque zonarū cœlestium.
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igne est:
Atque duos inter Tropicos consistere fertur.
Hinc, geminæ vsque polos, dextrà, leuáq; recedūt,
Cærulea glacie concretæ, & nubibus atræ:
Quas arctè extremi claudunt parui duo cycli.
Has inter, mediámque, duæ (pro munere Diuûm)
A Tropicis, paruos ad cyclos, vltima versus
Sphæræ, cesserunt: cœlóque hæc regna dederunt.
Sed, ne tu, quæso, ignores, quòd quælibet harum Cœlum ab
Est habitata suis (nullo prohibente) colonis: omni qualitate elemētari immune.
Nam, neque Diis frigus, neque torrēs officit æstus:

Talia conueniunt terris: ſtat ſemper ab omni
Cœlum immune gelu: nullóque incenditur igni.

Circulos alios minores, à iam dictis quamplurimos in cœleſti Sphæra deſcribi, ac imaginari.

Circuli lucis, & noctis.

Non ignorabis cœlum plæroſque minores
A modò deſcriptis alios agnoſcere cyclos:
Vt ſunt, qui vltra AEquatorem, citráque diurno
Solis finguntur motu, lucémque figurant,
Ac tenebras, quauis terrarum parte, ſitúque:
Siue æquales, ſeu vulgares reſpicis horas:

Circuli latitudinũ regionum.

Præterea, qui per capitalia puncta locorum
Deducti, ſpatium latum Boream modò verſus,
Ac Auſtrũ modò (ſi ex AEquãte receſſeris illuc)
Oſtendunt, mutántque horas, & tempora paßim.

Circuli declinationũ Stellarum.

Addam, quos fixæ deſcribunt, atque Planetæ:
Illorum, vt pateat data declinatio ſurſum.
Conticeo reliquos, ne ſim narrando moleſtus:
Quos te percuperem de libris noſcere doctis:
Vel non vulgaris viua de voce magiſtri:
Qui ſint, quid valeant, quos vſus denique præſtẽt:
Nam facilè id non eſt committere verſibus: atque
(Vt par eſt) clara methodo deſcribere cuiuis.

Nullos circulos, siue maiores, siue minores illi fuerint, nec item polos, & axem, motum in cœlo vllum ex se habere, & agnoscere. Imò re vera, nequaquam ibi subsistere, quin potiùs commentitios omnes esse, non tamen sine ingeniosa, summéque laudanda excogitatione.

Hic (ne quid clames intactum) ritè monebo, Circulos omnes cœli, ex se immobiles esse.
Nullos in cœlis cyclos agnoscere motum:
(Quãquã aliter visũ est multis, me iudice, stultis)
Hũc dico propriũ, & qualem tibi sydera mõstrãt:
Sed Finitorem, atque μεσημέριον bene tolles:
Non quòd se moueant, sed quòd mutentur eundo:
Atque subinde noui veniant, surgántque meando:
Quod potes & reliquis cœlorum ascribere cyclis,
Quos mutare adigit mutatio lõga locorum.
Hinc tantùm poteris Boreæ procedere ad oras, Cœlestes circulos sæpe mutari, non verò moueri
Vt Cynosura tuo veniat cum vertice recta:
(Si id posset cœli facies gelidissima ferre)
Austrum prætereà versus concedere tantùm,
Vt Cancri punctum liceat capitale videre,
Ac AEquatorem, necnon zonam Capricorni:
Quam nautæ superant hodie, qui per mare currũt:
Atque nouas magno scrutantur pectore terras:
Hi Stellas, cœlúmque nouum, sic semper eundo

Inueniunt: Finitoréſque, μεσημερινούς τε
Mille nouos, & mille vagos, & mille fugaces:
Nullum Æquatorē, nullum Cancrū, Capricornū
Nullum: ni veniant ſub eos, longè peragrando.
Concludes ergo, hos cyclos nobis remoueri,
Atque propinquare, huc nūc, nūc illuc properādo:
Sed mutare locum nequaquā, vt ſcripſimus antè.
Porrò, non credes vllos conſiſtere, & eſſe
Re vera in cœlis maiores, ſiue minores
Cyclos, corporeos: nec rurſum axémque, polóſque:
Nil graue ſurſum habitat, nil illic materiale eſt:
Et nil compoſitum: ſimplex eſt vndique cœlum.
Te tamen admoneo (ſi gaudes fortè moneri)
Hos laudare homines, reuereri, ſemper amare,
Qui ſummo ingenio, & ſuperis dictantibus, olim
Talia ſunt nobis commenti: vt cœlica quæuis
In noſtrum veniant vſum, & mōſtrentur apertè.
Fœlices animæ, quibus hæc cognoſcere primùm,
Inque domos ſuperas tam dextro ſcandere curſu
Cura fuit: noſtríſque oculis diſtantia longè
Sydera, ceu digito, notiſſima reddere: ſummè
Fœlices tumuli, quibus inſunt oſſa virorum
Tantorum: ô cineres bis, térque, quatérque beatos!
Credibile eſt illis violas innaſcier, atque
Lilia: ſtellanteíſque deos habitare ſepulchra:
Queis fuit, eſt, & erit notum per ſecula nomen.

Quoſdā circulos in cœlo mobiles eſſe alios immobiles.

Pulchra digreſsio in artifices rerū cœli, & theoricarū ſcriptores, &c.

Ingenuus authoris candor, in laudandis doctis, ac commendandis.

❧Cœlestem Sphæram, hisce iam positis circulis multiplicibus circunscriptam, duplicem esse: siue dupliciter, respectu terræ, imaginari.

PAulò antè adscripti maiores, siue minores
Cycli præcipui, propria sub imagine cœlum
Obiectant oculis: summum dico, atque supremum: Superiorum aptus, & breuis epilogus.
A quo multi orbes alij clauduntur, & vna
Tellus, ac elementa, modo quo scripsimus antè.
Sphæras hic alias à prima, iure tacemus:
Doctis Phænomenis multorum ex ordine notas.
Ergo, hic cœlestis generatim sit tibi picta:
Quam non absurdè duplicem fecere vetusti:
Vna est obliqua, ác decliuis: & altera recta: Sphæra duplex, recta & obliqua.
Quod globus, atque tumor terræ præstare videtur:
Ad sensum mutans Sphæræ positũ, atque polorum.

❧Quid Sphæra recta, & quinam propriè sub ea habitare dicantur. Adhæc, cur ita appelletur.

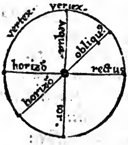
QVisquis vtrũque polũ prospectat rite locatũ Quid Sphæra recta, & vnde dicatur. Ad hæc quid propriũ habeat.
In Finitoris labro, censetur habere
Is rectam Sphærã: éstque sub Æquatore repostus:
Qui hic sphæralem anglum cum Finitore figurat,
Et rectum: quæ res Sphæræ rectæ dare nomen
Iure potest: sub qua qui diuersantur, apertum

Vndiq; habēt cœlū: ac illic numerántq; vidéntque
Surgentes stellas omneis, omnéisque cadentes.
Addo, quòd hic adsunt anno Æquidialia toto,
Bísque tenent Solem summū, bis habent capitalē:
Vmbrarúmque gerunt quinas ex ordine formas.
Non desunt etiam qui rectam dicere malint:
Alia ratio rectæ Sphere. *In qua verticibus polus imminet, atque locatur*
Ad perpendiculum: necnon Æquator habetur
Pro Finitore: éstque illic reuolutio tota
Anni labentis clausa vna nocte, diéque.
Verū erecta mihi hæc potiùs quàm recta putatur.
Rectam alij censent meritò debere vocari:
Alia ratio. *Quòd Finitori incumbant axísque, políque*
Ad rectū positū: & cū Æquāte μεσήμβριος anglū
Constituat rectum, & sphæralem, verticis ipso
In puncto rectè: quod Sphæræ non habet vllus,
(Hunc præter) positus: veluti res ipsa docebit.

Sphæra recta, & Horizontis recti pictura: adiectis cœlorū circulis, demptis Coluris.

Vtriusque Sphæra, seu Horizontis pictura.

Alia recta, seu potius erecta Sphæra pictura.

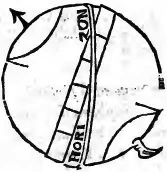
Hic, vsui esse potest figura vna primi libri, quæ demonstrat terram esse sphæricam ac rotundam: poterítque sequentibus accommodari.

Quid Sphæra obliqua, & quinam sub illa propriè dicantur habitare. Adhæc, cur ita appelletur.

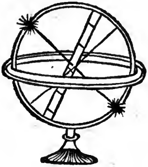
CVI polus vnus adest sursum, repítq; deorsum
Alter, decliui Sphæræ supponitur, vltra
Æquantem, aut citra: velut ars demōstrat, itérque. Quid obliqua Sphæra, cum eius descriptione.
Hic Æquator vbi cum Finitore receptus,
Obliquos anglos format: quà, qui residebit,
Huic cœli facies non rectè tota patebit:
Quoq; magis sursum tendet polus: hoc magis infrà

Deſcendet cœlum: creſcétque di es magis illic:
Quæ non ſemper erit tenebris æqualis, Vt Vna
In recta: paucis dicam, obliquæ incola Sphæræ,
Agnoſcit rectæ contraria ſingula, quando
Æquantem longè linquens, ad Vtrunque polorum
Accedit magis: Vt ratio depoſcit: at iſta
Sat fuerint: nam ſunt cœlis compendia grata.
Cætera, quæ reſtant, noſtros renuentia Verſus,
Doctorum explebunt doctiſsima ſcripta Virorum, Vbique ſuſpiciendus, & amãdus authoris candor.
Qui res cœleſtes tractarunt lege ſoluti:
Hos adeas, laudes, relegas, mireris, améſque:
Ceu raros homines, & fauſto ſydere natos.

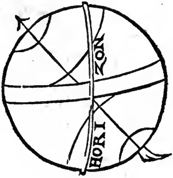
❧ ſphæra obliqua, & obliqui Horizontis pictura.

Alia eiusdem pictura, & demonstratio.

Alia insuper, cum circulis Sphæræ, dempto AEquatore, & Coluris.

FINIS LIBRI SECVNDI *de mundi Sphæra, seu Cosmographia: authore Antonio Mizaldo Monluciano.*

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI DE MVNDI SPHAERA, SEV Cosmographia, Liber tertius.

PAVCA *quidem, sed magna tamen video superesse,*
Musa, tibi: quid suspiras? dum sacra fauebit
Vranie, pandétque viam, omnia tuta putato:
Quare agè, sume animũ, breuitérq; ostẽdere perge,
Breuis inuocatio annexam habens propositionem. *Quemnam rite locum tenet inter sydera, quisque*
Circulus antè tibi scriptus, maiórue, minórue:
Et quà ducat iter: vel cuius imaginis ille
Excurrat parteis: præsertim hoc tempore nostro.
Hancce nouam doctis aperi (te quæso) fenestram:
Primáque, quod nulli tentarunt, fortiter aude:
γνώμη *Immortale decus dant parui sæpe labores.*

Sex maiorum circulorum cœlestis Sphæræ designationes, vt hodie in cœlo imaginantur : & per serenam noctem ab aliis cœli circulis distingui possunt.

Zodiaci in primis.

Signifer à propriis Signis describitur apté:
Cui in Libra Æquator cōcurrit, Lanigeróque. Signiferi circuli designatio.
A Borea Cancrum, Capricornū tangit ab Austro.
Cætera percurret pauco pòst tempore, noster
Zodiacus: dedimus cui nomen tale, quòd omnes
Signiferi cycli, & Signorum tradat ad vnguem Liber hic breui emittetur.
Naturas: versu facili, methodóque probata.

Horum, & item sequentiū picturam ac demonstrationes tantisper expectabis, donec libellum tibi emiserimus, cui ASTERISMI *nomen facimus, hoc est imagines cœlestes. Nam ibi pulcherrimam historiam omnium cœli simulachrorum, & item circulorum, cum suis designationibus propediem es habiturus. Vbi scilicet Zodiacum, & Signa eius, tribus libellis: adhac, Planetas vnico, tibi priùs exhibuerimus. Inde, ad octauum cœlum (ceu gradibus quibusdam) reptaturi: in quo partem vltimam cœlestis Philosophiæ omnium pulcherrimam, tibi absoluemus. Intereà, conatus nostros, tuis apud Deū precibus vt iuues, obnixè à te petimus (Lector optime) ac summis votis exoptamus.*

Æquatoris designatio, vt hodie in cœlo imaginatur, & à reliquis circulis distingui potest.

HIC vbi Lanigerum prima de fronte salutat
Æquator, Ceti caput, atque pedes (propè) Tauri
Vrget: deinde ab eo medius resecatur Orion,
Et via Lactis: habes post hâc paruum fugientem,
Errâtémque Canem: longæ sequitur caput Hydræ:
Nec celeres, rapidósque pedes celabo Leonis:
Hæc secat Æquator, vel saltem singula tangit,
Extra Signiferum, ac ipsis in partibus Austri.
Hunc intra, rigidi Boreæ de parte, pererrat
Virginis ille idem corpus, necnon Ophinci:
Et cum Lacte, Aquilã. cui Pegasus additur vnus
De capite, & cauda Delphinus, Piscis & alter:
Hic vbi Lanigerum repetit, quà venerat antè.

Partes Australes imaginũ octauæ Spheræ, quas pererrat Æquator.

Partes Boreales, &c.

Meridiani & Horizontis designatio, vt hodie, &c.

SIgnari nequeunt in parte μεσήμβριος vlla,
Et cœli visi, à non viso sector Horizon.
Nisi sit de forma, quam paulò scripsimus antè:
Quod videas, nam sunt cycli plærunque fugaces.

Circuli duo fugaces in cœlo.

Coluri Æquinoctiorum designatio, vt hodie, &c.

CYclus hic, à summo nascẽtem vertice mũdum
Permeat, Arctophylaca petens, per terga Draconis:
Extremámque secans Hydrã, mediúmq; sub astris
Centaurum, aduersum rursus percurrit ad axem: Pulchra designatio Coluri AEquinoctialis.
Hinc Cetum calcans, squamosáque tergora Ceti:
Necnõ Lanigerũ, & Libram, clarúmque Trigonũ:
Andromedæque sinus imos, fastigia matris:
Principiúmque suum, repetito hîc cardine, claudit.

Coluri Solstitiorũ designatio, vt hodie, &c.

ALter, in hunc mediũ summo procũbit ab axe,
Pérque pedes, necnon ceruicem trãsilit Vrsæ:
Quam septem Stellæ primam, mox Sole remoto,
Producunt, nigræ præbentem lumina nocti.
Hinc Geminis Cãcrũ dirimit: stringítque flagrãtẽ
Ore Canem: clauúmque ratis, quæ vicerat æquor. Solstitialis circuli designatio in lõgũ Sphæræ.
Inde, axem occultum per gyri Signa prioris
Opposita, atque alio rursus de limite tangit
Te, Capricorne: tuísq;, Aquila, hîc te calcat ĩ astris:
Pérque Lyrã inuersam currẽs, spirásque Draconis,
Posteriora pedum Cynosuræ proterit illic:
Transuersam resecans vicino in cardine caudam.
Hîc vbi se claudit tãdem, memor vnde profectus.

Circuli Lactei, qui inter maiores cœli circulos à plærisque recẽsetur, designatio pulcherrima, vt hodie in cœlo per serenas noctes spectatur.

Vnde dicatur circulus Lacteus.

Circulus in cœlo manifestus nocte serena:
Necnon conspicuo candore notabilis (ex quo
Lacteus Astronomis iusta ratione vocatur)
Inter maiores cyclos plærisque locatur.
Qui bene in aduersum positas succedit ad Arctos:
Et paulùm à Boreæ tractu sua fila reducit:
Transitque inuersæ per sydera Caßiopeæ.
Inde per obliquum descendens tangit Olorem:
AEstiuósque secat fines, Telúmque, Aquilámque:
Temporáque æquantẽ cyclum, zonámque ferẽtem,

Elegans descriptio, & designatio circuli Lactei.

Solis equos, intra caudam, quà Scorpius ardet:
Atque Sagittiferi summũ, extremúmque sagittæ:
Thuribulum petit hinc (aram dixere vetusti)
Deinde suos sinuat flexus per crura, pedésque
Centauri alterius: rursúsque ascendere cœlum
Incipit: Argiuámque ratem per aplustria summa,
Atque Canẽ à capite excipit: & cyclũ Capricorni
Dissecat: inde pedes lambit pulchros Geminorum:
Hic vbi Signiferum rursus perreptat: & vnum
Mox inuadit Erychthoniũ: téque, vnde profectus,
Caßiopea petens, super ipsum Persea transit:
Orbémque ex illa cœptum, concludit in illa.

Cyclus hic, vt dixi, est candore notabilis: vnde
Non quærendus erit multùm: nam lumina pulsat
Sponte sua: séque ipse docet, cogitque videri. Lacteus circulus ex se cognitu facilis.
Vtque suos arcus per nubila circinat Iris:
Mortaléſque rapit pulchra ad ſpectacula ſurſum:
Sic super incumbens ſtellato in culmine limes
Candidulus, reſupina facit mortalibus ora:
Hóſque ad cœlorum miracula pertrahit vltro.

Ratio nomenclaturæ Lactei circuli, qui Græcis eſt γαλαξία.

NOn hîc celanda eſt famæ vulgata vetuſtas: Poetica, ſed erudita, de lacteo circulo ratio.
Olim de niueo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore reginæ Diuûm: cœlúmque colore
Infeciſſe ſuo: quapropter Lacteus orbis
Dicitur: & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.
An maior denſa Stellarum turba corona Alia.
Contexit flammas, & multo lumine candet?
Ac fulgore nitet collato, & luce refuſa?
An fortes animæ, dignatáque nomina cœlo, Alia.
Corporibus reſoluta ſuis, & carcere fracto,
Huc remigrãt celeres: ſummúmq; habitãtia tẽplũ,
AEthereos viuunt annos, ac luce fruuntur?
An verò Phaëton currus auriga paterni Alia.
Peſſimus, aërios tractus incendit, & illis
(In ſignum) genitor veſtigia nota reliquit?
Sed nil hæc ad rem: vt cœpi, cœleſtia tracto.

❧ Quatuor circulorum minorũ cœlestis Sphęræ, designationes, vt hodie in cœlo imaginantur: & per serenã noctẽ, ab aliis cœli circulis distingui possũt. Arctici in primis, siue Borealis.

Breuis Arctici circuli designatio.

ARcticus à Geminis vocitatus circulus Vrsis:
Ex toto Cynosuram includit: deinde Dracone᷉
Partitur medium, Cephêúmque: ac Caßiopeam
Tantillum attingit: necnon rutilum caput Vrsæ
Maioris: quæ tota foras (si hoc excipis) errat.

❧ Tropici Cancri designatio, vt hodie in cœlo imaginatur, & à reliquis circulis distingui potest.

Circuli AEstiualis cœlestis designatio.

PEr caput, & dorsum fertur transire Leonis
Cyclus hic: Arcturũ tãgens ad fœmina: necnõ
Serpentis rictum: poteris cui iungere ferme
Ex humero Engonasin, doctãq; Lyrã addito Lactis
Deinde viam: Cygnique alam: cui Pegasus offert,
Obiectátque pedes: cubitũ hinc contingit, & angit
Andromedæ et Piscẽ gelidas, q vergit ad Arctos:
Ac (propè) Deltωton hinc Tauri cornua calcat,
Et Geminos: Cãcrum inde petens, quà cœperat ire.

❧ Tropici Capricorni designatio, vt hodie, &c.

Designatur pulchrè Brumalis circulus.

AEgocerωta patrem cognoscit circulus iste:
Pérque pedes trãsit Fusoris, & illius vndam:

Hic Cetū à cauda, Eridanū, Leporémq; Canémq;
Maiorem truncans: dehinc riuū Lactis, & Argo.
Hydram præterea magnam: cui desuper astant
Et Crater, Coruúsque: pètit mox Scorpion illinc:
Atque Sagittiferi caput opprimit, ac ferit arcum:
Hic vbi curriculum cœptum concludere pergit.

Antarctici circuli designatio, vt hodie, &c.

N *On cōstat, nec scitur adhuc Antarcticus ipse*
Circulus, vnde queat certò describier: et sunt Incerta designatio Antarctici circuli.
Qui Arctoum dicant per cūcta referre: quod vnū
Nos doceant, videántque (precor) qui partibus illis
Explorant pelago terras, cœlúmque remotum.

Admonitio in iam dicta.

N *Olim te lateat, quòd erūnt aliquot reuolutis*
Hinc seclis, omnes scripti positúsq;, sitúsque
Cyclorum cœli maiorum, siue minorum,
In longè varia Signorum parte, locóque
Quàm tibi sit dictum: nā sydera, quæ modò formas Iam dictorū cyclorū loca tempore mutari.
Constituunt, per quas decurrit linea, cyclum
Perficiens, sedes commutant: quò fit, vt annis
Centum, cuncta gradu vno à sede priore recedant:
In motum cœli primum nitendo remissè,
Per longum (vt latum taceam) sed non violenter
Quod dicunt, potiùs cognatis viribus: in quo

Si perstant, cyclos descriptos rite relinquent:
Inque locum venient Stellæ, veniéntque figuræ
Tunc aliæ, aut partes illarum (vt postulat ordo)
Hæc videat rerũ cœli studiosus. *Quæ doctè poterunt cyclis aptarier ipsis,*
A quouis cœli historiam callente decenter.
Verùm, hæc ad nostros legetur cura nepotes:
Et cœptum repetamus iter, fœlicibus astris.

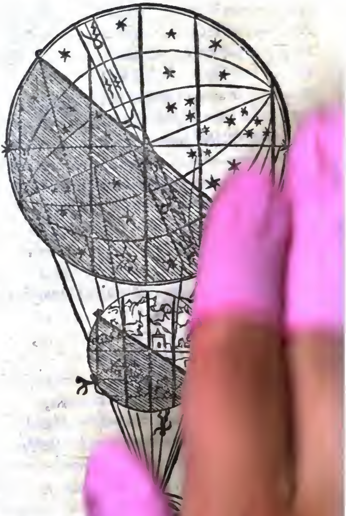
Geographica, ex superioribus pendentia.

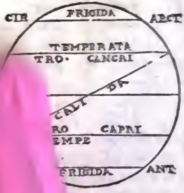
Quinque zonarum terrestrium, quæ totidem parallelis circulis in cœlo respondent, & præcipuas mundi regiones constituunt, descriptio, temperatura, situs, & proprietas, iuxta veterũ traditiones.

QVinque parallelis (vt scripsi) cingitur, atque
Diuiditur cœlum: totidémque plagæ orbe premuntur:
Mediæ zonæ terrestris tẽperatura, iuxta priscorũ, & iuniorum sententiam. *Quarum, quæ media est, vix est habitabilis æstu:*
Monstrorum domus, & feruore notabilis ipso:
Vnde hîc vruntur, siccísque teguntur arenis,
Deserti tetro serpentum afflamine campi:
Vt tradunt veteres: contra quos pugnat, & instat
Horum qui migrant illuc sententia, quíue
Per mare discurrunt variè, & noua regna salutãt.

Namque die, valido quod Phœbi incanduit æstu,
Humida nox reficit, paribúsque refrigerat horis:
Præsertim sub cyclo AEquante, & circiter illum:
Vt mox monstrabo, quiduis habitabile tradens.
Nix tegit alta duas: sed quæ inter vtrasq; locãtur, Extremę duę zonæ, & his propinquæ.
Temperiem retinent, mixta cum frigore flamma:
Fine, & principio paruam: ad medium, mediocrẽ:
Hãc nos incolimus, cõtráque Antichthones illam:
Nec dubium Antipodes multis consistere terræ
Partibus, ad centrum conuersis vndique plantis:
Quod norunt, rectéque sciunt, passímque fatentur, Antipodes esse de experientia.
Qui soluunt ex occasu, veniúntque per ortum
Ad dites Indos, ac fama & nomine notam
Taprobanã, omnigenum rerum plenã, atque feracẽ,
Rursus in occasum redeuntes orbe peracto.
Necnon qui à Borea exploratis ordine zonis,
Austrino tentant axi supponere sese:
Quod dũ perficiunt, satagúntque explere, profectò
Quàm sit diuersa in rebus natura creandis,
Et quàm diuerso mutentur tempora tractu
Agnoscunt: seu mores, lucem, aut aëra spectas: Authoris libellus de locorũ naturis ex vario cœli aspectu.
Vt tibi conabor proprio monstrare libello,
Si Deus hosce mihi iuueniles proroget annos.

Quinque cœlestiũ Zonarũ, seu regionum, ad terrã coaptatio, & positus.

Quinq; zonę terrę.

...podibus, Periœcis, & Antœcis.

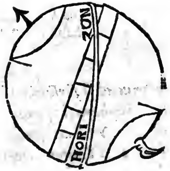
...unt, qui nobis ex diametro
...tunt similique in vertice cœli
...amus in parte locentur:
...x Æquante remotis:
...lde contraria nostræ:
...communis Horizon)
...m agnoscimus esse
...rgo docere
...opprimit illos
...cunda, diésque
...ue suadent:

Qui dicãtur Antipodes, & vbinam sint.

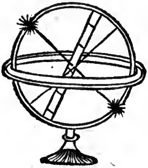
Antipodas nobiscum omnia habere cõtraria.

Descendet cœlum: crescétque dies magis illic:
Quæ non semper erit tenebris æqualis, vt vna
In recta: paucis dicam, obliquæ incola Sphæræ,
Agnoscit rectæ contraria singula, quando
Æquantem longè linquens, ad vtrunque polorum
Accedit magis: vt ratio deposcit: at ista
Sat fuerint: nam sunt cœlis compendia grata.
Cætera, quæ restant, nostros renuentia versus,
Doctorum explebunt doctissima scripta virorum, Vbique suspiciendus, & amãdus authoris candor.
Qui res cœlestes tractarunt lege soluti:
Hos adeas, laudes, relegas, mireris, améśque:
Ceu raros homines, & fausto sydere natos.

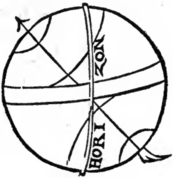
Sphæra obliquæ, & obliqui Horizontis pictura.

Alia eiusdem pictura, & demonstratio.

Alia insuper, cum circulis Sphara, dempto AEquatore, & Coluris.

FINIS LIBRI SECVNDI
de mundi Sphæra, seu Cosmographia: authore Antonio Mizaldo Monluciano.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI DE MVNDI SPHAERA, SEV Cosmographia, Liber tertius.

PAVCA quidem, sed magna tamen video superesse,
Musa, tibi: quid suspiras? dum sacra fauebit
Vranie, pandétque viam, omnia tuta putato:
Quare agè, sume animũ, breuitérq; ostẽdere perge,
Breuis inuocatio annexam habens propositionem.
Quemnam rite locum tenet inter sydera, quisque
Circulus antè tibi scriptus, maiórue, minórue:
Et quà ducat iter: vel cuius imaginis ille
Excurrat parteis: præsertim hoc tempore nostro.
Hancce nouam doctis aperi (te quæso) fenestram:
Primáque, quod nulli tentarunt, fortiter aude:
γνωμὴ
Immortale decus dant parui sæpe labores.

Sex maiorum circulorum cœleſtis Sphæræ deſignationes, vt hodie in cœlo imaginantur: & per ſerenam noctem ab aliis cœli circulis diſtingui poſſunt.

Zodiaci in primis.

SIgnifer à propriis Signis deſcribitur apté:
Cui in Libra Æquator cõcurrit, Lanigeróque. Signiferi circuli deſignatio.
A Borea Cancrum, Capricornũ tangit ab Auſtro.
Cætera percurret pauco pòſt tempore, noſter
Zodiacus: dedimus cui nomen tale, quòd omnes
Signiferi cycli, & Signorum tradat ad vnguem Liber hic breui emittetur.
Naturas: verſu facili, methodóque probata.

Horum, & item ſequentiũ picturam ac demonſtrationes tantiſper expectabis, donec libellum tibi emiſerimus, cui ASTERISMI *nomen facimus, hoc eſt imagines cœleſtes. Nam ibi pulcherrimam hiſtoriam omnium cœli ſimulachrorum, & item circulorum, cum ſuis deſignationibus propediem es habiturus. Vbi ſcilicet Zodiacum, & Signa eius, tribus libellis: adhæc, Planetas vnico, tibi priùs exhibuerimus. Inde, ad octauum cœlum (ceu gradibus quibuſdam) reptaturi: in quo partem vltimam cœleſtis Philoſophiæ omnium pulcherrimam, tibi abſoluemus. Interea, conatus noſtros, tuis apud Deũ precibus vt iuues, obnixè à te petimus (Lector optime) ac ſummis votis exoptamus.*

Æquatoris designatio, vt hodie in cœlo imaginatur, & à reliquis circulis distingui potest.

HIC vbi Lanigerum prima de fronte salutat
Æquator, Ceti caput, atque pedes (propè) Tauri
Vrget: deinde ab eo medius resecatur Orion,
Et via Lactis: habes post hãc paruum fugientem,
Errãtémque Canem: longæ sequitur caput Hydræ:
Nec celeres, rapidósque pedes celabo Leonis:
Hæc secat Æquator, vel saltem singula tangit,
Extra Signiferum, ac ipsis in partibus Austri.
Hunc intra, rigidi Boreæ de parte, pererrat
Virginis ille idem corpus, necnon Ophinci:
Et cum Lacte, Aquilã. cui Pegasus additur vnus
De capite, & cauda Delphinus, Piscis & alter:
Hic vbi Lanigerum repetit, quà venerat antè.

Partes Australes imaginũ octauæ Spheræ, quas pererrat AEquator.

Partes Boreales, &c.

Meridiani & Horizontis designatio, vt hodie, &c.

SIgnari nequeunt in parte μεσήμβριος vlla,
Et cœli visi, à non viso sector Horizon.
Ni sit de forma, quam paulò scripsimus antè:
Quod videas, nam sunt cycli plærunque fugaces.

Circuli duo fugaces in cœlo.

Coluri Æquinoctiorum designatio, vt hodie, &c.

Cyclus hic, à summo nascẽtem vertice mũdum
Permeat, Arctophylaca petens, per terga Draconis:
Extremámque secans Hydrã, mediúmq; sub astris
Centaurum, aduersum rursus percurrit ad axem: Pulchra designatio Coluri AEquinoctialis.
Hinc Cetum calcans, squamosáque tergora Ceti:
Necnõ Lanigerũ, & Libram, clarúmque Trigonũ:
Andromedæque sinus imos, fastigia matris:
Principiúmque suum, repetito hîc cardine, claudit.

Coluri Solstitiorũ designatio, vt hodie, &c.

Alter, in hunc mediũ summo procũbit ab axe,
Pérque pedes, necnon ceruicem trãsilit Vrsæ:
Quam septem Stellæ primam, mox Sole remoto,
Producunt, nigræ præbentem lumina nocti.
Hinc Geminis Cãcrũ dirimit: stringítque flagrãtẽ
Ore Canem: clauúmque ratis, quæ vicerat æquor. Solstitialis circuli designatio in lõgũ Sphæræ.
Inde, axem occultum per gyri Signa prioris
Opposita, atque alio rursus de limite tangit
Te, Capricorne: tuísq;, Aquila, hîc te calcat ĩ astris:
Pérque Lyrã inuersam currẽs, spirásque Draconis,
Posteriora pedum Cynosuræ proterit illic:
Transuersam resecans vicino in cardine caudam.
Hîc vbi se claudit tãdem, memor vnde profectus.

❧ Circuli Lactei, qui inter maiores cœli circulos à plærisque recẽsetur, designatio pulcherrima, vt hodie in cœlo per serenas noctes spectatur.

Vnde dicatur circulus Lacteus.

Circulus in cœlo manifestus nocte serena:
Necnon conspicuo candore notabilis (ex quo
Lacteus Astronomis iusta ratione vocatur)
Inter maiores cyclos plærisque locatur.
Qui bene in aduersum positas succedit ad Arctos:
Et paulùm à Boreæ tractu sua fila reducit:
Transitque inuersæ per sydera Cassiopeæ.
Inde per obliquum descendens tangit Olorem:
AEstiuósque secat fines, Telúmque, Aquilámque:
Temporáque æquantẽ cyclum, zonámque ferẽtem,
Solis equos, intra caudam, quà Scorpius ardet:
Atque Sagittiferi summũ, extremúmque sagittæ:
Thuribulum petit hinc (aram dixere vetusti)
Deinde suos sinuat flexus per crura, pedésque
Centauri alterius: rursusque ascendere cœlum
Incipit: Argiuámque ratem per aplustria summa,
Atque Canẽ à capite excipit: & cyclũ Capricorni
Dissecat: inde pedes lambit pulchros Geminorum:
Hic vbi Signiferum rursus perreptat: & vnum
Mox inuadit Erychthoniũ: téque, vnde profectus,
Cassiopea petens, super ipsum Persea transit:
Orbémque ex illa cœptum, concludit in illa.

Elegans descriptio, & designatio circuli Lactei.

Cyclus hic, vt dixi, est candore notabilis: vnde
Non quærendus erit multùm: nam lumina pulsat
Sponte sua: seque ipse docet, cogitque videri. Lacteus circulus ex se cognitu facilis.
Vtque suos arcus per nubila circinat Iris:
Mortalésque rapit pulchra ad spectacula sursum:
Sic super incumbens stellato in culmine limes
Candidulus, resupina facit mortalibus ora:
Hósque ad cœlorum miracula pertrahit vltro.

Ratio nomenclaturæ Lactei circuli, qui Græcis est γαλαξία.

Non hîc celanda est famæ vulgata vetustas: Poetica, sed erudita, de lacteo circulo ratio.
Olim de niueo lactis fluxisse liquorem
Pectore reginæ Diuûm: cœlúmque colore
Infecisse suo: quapropter Lacteus orbis
Dicitur: & nomen causa descendit ab ipsa.
An maior densa Stellarum turba corona Alia.
Contexit flammas, & multo lumine candet?
Ac fulgore nitet collato, & luce refusa?
An fortes animæ, dignatáque nomina cœlo, Alia.
Corporibus resoluta suis, & carcere fracto,
Huc remigrãt celeres: summúmq; habitãtia tẽplũ,
Aethereos viuunt annos, ac luce fruuntur?
An verò Phaëton currus auriga paterni Alia.
Pessimus, aërios tractus incendit, & illis
(In signum) genitor vestigia nota reliquit?
Sed nil hæc ad rem: vt cœpi, cœlestia tracto.

Quatuor circulorum minorũ cœlestis Sphæræ, designationes, vt hodie in cœlo imaginantur: & per serenã noctẽ, ab aliis cœli circulis distingui possũt. Arctici in primis, siue Borealis.

Breuis Arctici circuli designatio.

ARcticus à Geminis vocitatus circulus Vrsis:
Ex toto Cynosuram includit: deinde Draconẽ
Partitur medium, Cephêûmque: ac Caßiopeam
Tantillum attingit: necnon rutilum caput Vrsæ
Maioris: quæ tota foras (si hoc excipis) errat.

Tropici Cancri designatio, vt hodie in cœlo imaginatur, & à reliquis circulis distingui potest.

Circuli AEstiualis cœlestis designatio.

PEr caput, & dorsum fertur transire Leonis
Cyclus hic: Arcturũ tãgens ad fœmina: necnõ
Serpentis rictum: poteris cui iungere ferme
Ex humero Engonasin, doctãq; Lyrã addito Lactis
Deinde viam: Cygnique alam: cui Pegasus offert,
Obiectátque pedes: cubitũ hinc contingit, & angit
Andromedæ: et Piscẽ gelidas, q vergit ad Arctos:
Ac (propè) Deltωton hinc Tauri cornua calcat,
Et Geminos: Cãcrum inde petens, quà cœperat ire.

Tropici Capricorni designatio, vt hodie, &c.

Designatur pulchrè Brumalis circulus.

AEgocerωta patrem cognoscit circulus iste:
Pérque pedes trãsit Fusoris, & illius vndam:

Hic Cetũ à cauda, Eridanũ, Leporémq;, Canémq;
Maiorem truncans: dehinc riuũ Lactis, & Argo.
Hydram præterea magnam: cui desuper astant
Et Crater, Coruúsque: petit mox Scorpion illinc:
Atque Sagittiferi caput opprimit, ac ferit arcum:
Hic vbi curriculum cœptum concludere pergit.

Antarctici circuli designatio, vt hodie, &c.

NOn cõstat, nec scitur adhuc Antarcticus ipse
Circulus, vnde queat certò describier: et sunt Incerta designatio Antarctici circuli.
Qui Arctoum dicant per cũcta referre: quod vnũ
Nos doceant, videántque (precor) qui partibus illis
Explorant pelago terras, cœlúmque remotum.

Admonitio in iam dicta.

NOlim te lateat, quòd erũt aliquot reuolutis
Hinc seclis, omnes scripti positúsq;, sitúsque
Cyclorum cœli maiorum, siue minorum,
In longè varia Signorum parte, locóque
Quàm tibi sit dictum: nã sydera, quæ modò formas Iam dictorũ cyclorũ loca tempore mutari.
Constituunt, per quas decurrit linea, cyclum
Perficiens, sedes commutant: quò fit, vt annis
Centum, cuncta gradu vno à sede priore recedant:
In motum cœli primum nitendo remissè,
Per longum (vt latum taceam) sed non violenter
Quod dicunt, potiùs cognatis viribus: in quo

Si perstant, cyclos descriptos rite relinquent:
Inque locum venient Stellæ, veniéntque figuræ
Tunc aliæ, aut partes illarum (vt postulat ordo)
Quæ doctè poterunt cyclis aptarier ipsis,
A quouis cœli historiam callente decenter.
Verùm, hæc ad nostros legetur cura nepotes:
Et cœptum repetamus iter, fœlicibus astris.

Hæc videat rerũ cœli studiosus.

Geographica, ex superioribus pendentia.

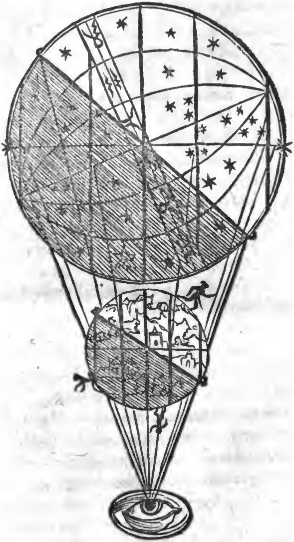
Quinque zonarum terrestrium, quæ totidem parallelis circulis in cœlo respondent, & præcipuas mundi regiones constituunt, descriptio, temperatura, situs, & proprietas, iuxta veterũ traditiones.

Qvinque parallelis (vt scripsi) cingitur, atque
Diuiditur cœlum: totidémque plagæ orbe premuntur:
Quarum, quæ media est, vix est habitabilis æstu:
Monstrorum domus, & feruore notabilis ipso:
Vnde hîc vruntur, siccisque teguntur arenis,
Deserti tetro serpentum afflamine campi:
Vt tradunt veteres: contra quos pugnat, & instat
Horum qui migrant illuc sententia, quiue
Per mare discurrunt variè, & noua regna salutãt.

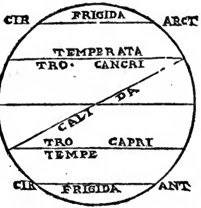
Mediæ zonę terrestris tẽperatura, iuxta priscorũ, & iuniorum sententiam.

Namque die, valido quod Phœbi incanduit æstu,
Humida nox reficit, paribúsque refrigerat horis:
Præsertim sub cyclo Æquante, & circiter illum:
Vt mox monstrabo, quiduis habitabile tradens.
Nix tegit alta duas: sed quæ inter vtrasq; locātur, **Extremę duę zonæ, & his propinquæ.**
Temperiem retinent, mixta cum frigore flamma:
Fine, & principio paruam: ad medium, mediocrē:
Hāc nos incolimus, cōtráque Antichthones illam:
Nec dubium Antipodes multis consistere terræ
Partibus, ad centrum conuersis vndique plantis:
Quod norunt, rectéque sciunt, passímque fatentur, **Antipodes esse de experientia.**
Qui soluunt ex occasu, veniúntque per ortum
Ad dites Indos, ac fama & nomine notam
Taprobanā, omnigenum rerum plenā, atque feracē,
Rursus in occasum redeuntes orbe peracto.
Necnon qui à Borea exploratis ordine zonis,
Austrino tentant axi supponere sese:
Quod dū perficiunt, satagúntque explere, profectò
Quàm sit diuersa in rebus natura creandis,
Et quàm diuerso mutentur tempora tractu
Agnoscunt: seu mores, lucem, aut aëra spectas: **Authoris libellus de locorū naturis ex vario cœli aspectu.**
Vt tibi conabor proprio monstrare libello,
Si Deus hosce mihi iuueniles proroget annos.

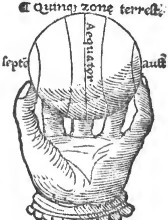
Quinque cœlestiū Zonarū, seu regionum, ad terrā coaptatio, & positus.

Zonarum temperatura & situs.

Elegans terrestrium Zonarum pictura.

De Antipodibus, Periœcis, & Antœcis.

ANtipodas dicunt, qui nobis ex diametro
Plantas obuertunt similique in vertice cœli
Perstant : opposita quamuis in parte locentur:
Inque parallelis æquè ex Æquante remotis:
Queis cœli est facies valde contraria nostræ:
(Vnus Finitor tamen, & communis Horizon)
Ex quo nobiscum nil prorsum agnoscimus esse
Illis commune: vt paucis te pergo docere
Cùm Sol Æstatem nobis vehit, opprimit illos
Tristis Hyems · quando lux periucunda, diésque
Nos visit, tenebræ somnos his vndique suadent:

Qui dicātur Antipodes, & vbinam sint.

Antipodas nobiscum omnia habere cōtraria.

Dum nobis oritur Phœbus, tunc occidit illis:
Et contrà. Rursum quoties longissima nobis
Lux fulget cum nocte breui: longissima nox est
His cum luce breui: in summa, contraria seruant
Cuncta: licet fiant vna & simili ratione:
Vt tibi perdoctè diuina ars sphærica monstrat.

Qui dicãtur Periœci, & vbinam sint. Adhæc, quid nobiscũ habeant commune.

ILLE *solet rectè circuncola, vel* περίοικος
Astronomis dici, qui diuersatur in vno
Vsque parallelo nobiscum: státque sub vno
Rite μεσημερίῳ: *cum quo communia ferme*
Omnia sunt nobis: nam zonã habitamus eandem:
Séque polus mundi medium dat semper vtrique:
Hinc huic, & nobis discrimina quattuor anni,
Ac tempestates veniunt, paritérque, simúlque:
Necnon & noctis, lucísque augmenta sub vnum
Tempus, vt incrementa, cadunt: puto cætera nota.

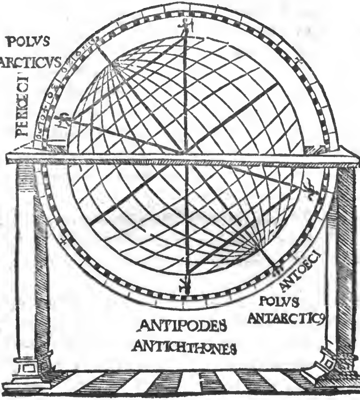
Qui dicãtur Antœci, & vbinam sint. Adhæc, quid nobiscũ habeant commune.

ANTICOLAS *propria dixerunt voce Latini,*
Quos Græci ἀντοίκους: *qui supponuntur eidem*
Vsque μεσημερίῳ, *nobiscum collaterales*
Vltra Æquatorem: & spatium latum retinentes,
Necnon & longum, Boreali æquale per omne
Huic nostro, ad partes Austrinas: quò fit, vt illi
Tempora nobiscum paria affirmentur habere:
Verùm, non pariter, nec in iisdem partibus anni:
Nam dum nos exercet Hyems, hos æstus adurit:
Et contrà: variant sic partes temporis: vnde

Cùm media est nobis lux, his media est nox.
Et sic de reliquis: ne sim verbosior æquo.

Breuitas cum perspicuitate, authori familiaris.

Superiorum pictura elegans, & demonstratio.

ADMONITIO.

Vide pro his docti s. sphæræ mũdi interpretes.

Hic locus Vmbrarum flexus exposceret omnes
Per modò descriptas zonas, vt postulat ordo,
Et sphæræ methodus: verùm, quia tradita sunt hæc
A multis stricta metrorum lege solutis,
Fusè, ac ornatè: visum est te mittere ad illos:
Otia donec erunt cum tempore libera nobis.

Terram vbique habitabilem esse, contra plærosque: ac nullas hodie terrestres Zonas, siue mundi partes & regiones, inhabitabiles dici debere.

Nihil in mũdo inhabitabile.

Credibile est, quòd terra habitatur tota: nec vllus
Est locus, aut Zona vlla, in qua nõ viuere poßint
Mortales, aptásque sibi componere sedes:
Sit licet immodicum frigus, vel maximus æstus,
Illic aßiduè: natura vbi tristia fixit,
Læta adhibet: crebrò miscens aduersa secundis:
Atq; vbi dat morbos, medicamina debita gignit.

Immodicum æstum expugnantia.

Ergo, vbicunque calor nimius reperitur, ibidem
Vel gelidi montes, vel frigida flumina, & ædes,
Aut syluæ vmbriferæ, & multis cũ fontib' amnes,
Deinde specus multi, loca subterranea multa,
Hic sunt: quæ valeant homines defendere ab æstu.

Præterea, est illic semper nox æqua diei:
Quæ Solis radios æquato frigore frænat:
Vnde fit, vt Zonam mediam non esse putemus
Desertam omnino: multos sed habere colonos,
Arte, ac ingenio, & naturæ munere tutos.
Zonæ etiam extremæ (quas non habitarier aiunt,
Assiduis niuibus pressas, glaciéque perenni)
Possunt rite coli: vt ratio non lubrica suadet:
Maxima nanque locis lignorum copia in illis
Nascitur: & fiunt illic hypocausta, grauésque
Vestes, ex variis animantum pellibus: vnde
Frigora propulsant homines, hyemique resistunt:
Innumerisque modis glacies eludere norunt.
Congrua non desunt illis alimenta: cibósque
Indigenas partim, partim illuc vndique vectos
Accipiunt largè: & quæcunque augere calorem
Internum, externúmue queunt, sibi sedulò quærũt.
Non igitur verum est, quod nos monuere vetusti,
Vnius tantùm Zonæ partem, exiguámque,
Naturam humano generi tribuisse colendam:
Et reliquum terræ desertum prorsus, ab ipsis
Piscibus, atque feris duntaxat semper haberi
Ah, foret indignum certè hoc: natura minoris
Fecisset nos, quàm bruta: imperiúmque dedisset
In terris maius quàm homini, & spatiosius illis.

Mediã Zonam, & item extremas inhabiles falsò dici.

Extremas mũdi Zonas incoli posse.

Immodicum frigus expugnantia.

Falsæ antiquorũ opiniones, de partibus mũdi habitatis.

Pulchra cóclusio, q̃ habitabilis sit totus mundus.

Quare, si qua fides adhibenda est, vera loquenti,
Haud dubiè tellus tota est habitabilis: & nil
Obstat, quin poßint mortales viuere vbique:
Naturæ auxilium in rebus non deficit vllis:
Ingeniúmque hominis durißima quæque refringit.

De mundi climatibus, & illorum distinctoribus parallelis, cum recepta cuiusque ratione, & nomenclatura. Insuper quòd plura climata, quàm septem statui debeant.

Quid propriè clima, & quomodo circũscribendum, ac distinguendũ.

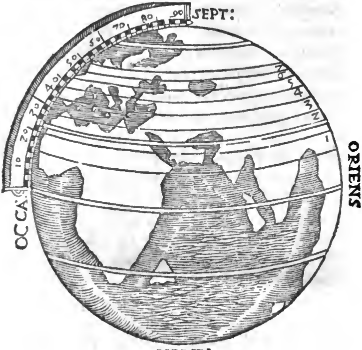
CLimata dicuntur terræ interualla, duobus
Clausa parallelis, quib' est descriptio sursum:
Sed similis fingenda tibi, & formanda deorsum:
Verùm, aliter quàm nunc de zonis egimus: vnde
Quisque parallelus horæ quadrante, propinquum
(Vt mediis horis clima) exuperátque, fugítque:
Si rectè numeres ex Æquatore, polorum
Alterutrum versus: qui solus, vbique diëi,
Et nocti gratis horas tribuit duodenas,
Dum Phœbus proprio motu comprenderit illum:
Sub quo rite locum medium, mediã quoque sedem
Mundi, constituũt, qui docta Mathemata tractãt.

Ordo & nomenclatura septem climatũ, secundum veteres Astronomos

Si placet Astronomos veteres audire, sequíque:
(Quorũ scripta velim summo tibi honore legẽda)
Duntaxat septem numerabis climata, tali

Ordine: per Meroën, per Niliacámque Sienem:
Pérque Hellespontũ: atque Borysthenis ostia: pérq;
Riphæos monteis: quibus additur vltima Thule.
Inde, per ἀντίχθοσιν contraria climata tradunt:
Queis dant imparibus spatiis noctésque, diésque.
At non te fugiet, nos rectè climata plura
Ponere: vt esse solent varia incrementa dierum:
Maiorem ergo diem vicenis, atque quaternis
Horis si constare dabis (qua parte polorum
Itur ad extrema) hic tu septem climata tantùm Ratio quòd
Nõ tribues: sed, vt est par, vicena, atque quaterna: plura climata quàm septem statui
Quæ, quantò propiùs veniũt ad vtrũque polorum,
Tantò crede minora: quòd hîc se Sphæra coarctet, debeant.
Atque, vt sic dicam, fastigiet: ac statuatur
Stricta: Æquatorem versus contraria pones
Ob mediũ: ad quod quæ accedunt, maiora videtur.
Si per quot partes nunc à se climata distant,
Atque paralleli, vel ab Æquatore, reposcis:
Te ad libros mittã, quibus hæc mãdãtur ad vnguẽ: Excusatio authoris sané-
Aut ad præclarum doctorem, perfacilémque: quam mode-
Nam sunt quæ hîc scribi nequeunt, cõtenta doceri. sta.

Pictura septem mundi climatum, iuxta vulgarem modum.

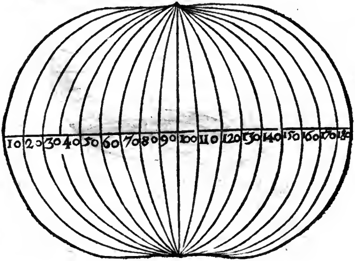
Locorum longitudines quomodo excipiendæ, constituendæ, & distinguendæ.

Vbi primus Meridianus à quo longitudines locorum excipiuntur, & qualiter procedunt alii.

HIC ego te nolim demum nescire, quòd ipsa
Linea, quæ terras Fortunæ excurrit, ab axe
Extremo surgens, & in illum deinde (sed vno
Dissecto in geminas partes Æquante) recurrens,
Per summũ Antipodũ cœlũ, quà Sol venit ad nos,

Primum constituit, formátque μεσήμβριον: à quo
Promanare solet distantia longa locorum,
Si exortum versus properabis tramite recto:
Sic per vtrunque polum, quæ transit linea quæuis,
Pérque loci punctum, qui Zenith dicitur: illa
Hic propriũ signat, verúmque μεσήμβριον adfert:
Quem certum agnoscit telluris portio quæque.

Circulorum longitudinum typus, ac pictura.

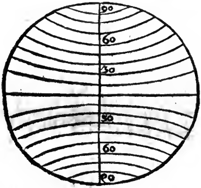

Locorum latitudines quomodo excipiendæ, & distinguendæ.

ID spatium latũ est, quod ab Æquatore recedit Ad Boreã sursum, vel ad Austrũ ponè, deorsũ, (Quid latitudo regionũ, & quomodo excipiatur.)

Donec erit ventum sub punctum verticis: ipsum
Siue parallelum, qui punctũ hoc trũcat ad vnguẽ:
Idque poli gradibus respondet vbique leuati
In Finitoris faciem: cui nomen Horizon:
Sicut nos fuse, & multis monstrauimus anté.

Circulorum latitudinum typus, ac pictura.

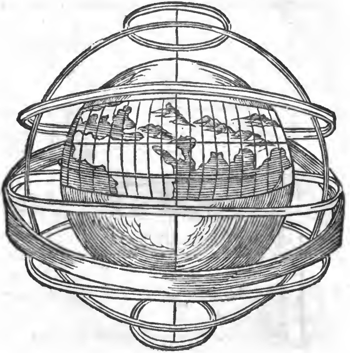
De gradibus longitudinum Geographica quædam.

Qvemque μεσημέριον censent superare propinquum
Quindenis gradibus: qui reddunt protinus horæ
Vnius spatium: quantóque μεσήμβριος exit
Longiùs à medio noctes æquante, diésque
Orbe: magis coiens geminũ angustatur ad axem.

De Meridianis notanda pro locorum longitudinibus.

In quo dum terras metiris, ſedulus eſto:
Et ſemel, ac iterum quæ ſit proportio quære,
Tantiſper dum nos meditabimur hoc tibi ſcriptũ.

Præcedentium typus, & demonſtratio.

(Ni fortasse polos versus, vel ad extima mundi)
Quingentis: si non Ptolemæus falsa notauit:
Quę relegat, cui sunt præclara Mathemata cordi.
Sed mensurarum tu hic nomina fortè reposces:
Quæ magnos vsus, & maxima commoda, rebus
His adferre queunt: ne quid tibi iure negatum
Dicas, id paucis trado, doceóque libenter.

Vni gradui magni circuli in cælo 500. stadia respondere.

Pictura hæc, superiora vtcunque demonstrat.

Geographicarum mensurarum ordo, & nomenclatura.

Ex hordei granis Digitus fit quattuor unus, Quid geographicus digitus.
In latum positis, seque attingentibus, ipso
Præcipuè latere: ut res postulat, & iubet usus.
In palmo digitus quater est: quater in pede palmus: Palmus.
Passum quinque pedes faciunt: passus quoque centũ Pes. Passus.
Quinque ac uiceni, stadium dant: mille, repostũ est Stadium.
In stadiis octo: duplicatum dat tibi Leucam Miliare.
Nostratem: aut duo (si mauis) bene millia: uerùm Leuca.
Sunt hæc plus nimio: uel plus, quàm par sit, abũdé.
Quicquid erit reliquum, uiua tibi uoce magister
Exponet: necnon doctissima scripta uirorum,
Qui res cœlorum tractarunt sydere fausto:
Nam (ut suprà monui) nõ omnia possumus omnes,
Nec quocunque loco possunt rectè omnia scribi.
Addo, quòd cœlis breuitas gratissima res est.
Plurima, quæ restant de Signis, déque Planetis, Authoris libelli isti poetici de rebus cœlestibus, propediẽ lucẽ videbunt.
Necnon de formis cœlorum, siue figuris
Vndique stellatis, absoluam: dum modò doctis
Audiero primum hoc specimẽ placuisse, bonísque:
Qui pauci sunt: sed paucis possum esse beatus:
Hi, si nostra probant, satis est: quid rustica latret
Turba, parum curo: cuius laus, dedecus ingens γνωμή.
Personat: à doctis laudari, est gloria summa.

ἀναγνώστῃ οὐκ ἀγεωμετρήτῳ, ἀφθόνιος
Μετεωριζόμενος.

HIC, mundi faciem paucis ex ordine pinxi:
Quæ sit cœlorum fabrica, rite dedi.
Hanc, si fortè leges astrorum captus amore:
Sis memor authoris, qui regit illa, Dei.
Et si quid nosti meliùs, vel doctiùs: ἔα,
Candidus imperti: si minùs, ista feras.

ἐκ πόνου, ὁ κλεός.

FINIS LIBRI TERTII
& vltimi de mundi Sphæra, seu Cosmographia: authore Antonio Mizaldo Monluciano.

Extraict du Priuilege.

IL est defendu à tous Imprimeurs,& Libraires de ce Royaume,ſinon à Guillaume Cauellat Libraire iuré de l'Vniuerſité:de Paris de non imprimer, ne faire imprimer, ny expoſer en vente, ce preſent liure intitulé, *Antonij Mizaldi Monluciani,de mundi Sphæra, ſeu Coſmographia libri tres, figuris,& demonſtrationibus illuſtrati,* iuſques au bout,& terme de dix ans conſecutifz : commenceants du iour & datte de la preſente impreſsion. Et ce ſur peine de confiſcation deſdiɛtz liures,& d'amende arbitraire : ainſi que le tout eſt plus amplement contenu au Priuilege:ſur ce ottroyé,& donné à Paris le deuxieſme iour de Ianuier,Mil cinq cens cinquante.

Signé Buyer.

Pagina 22.poſt lineam 11.& verſum qui incipit,
Flammarum:adde hæc duo carmina omiſſa.
Tradita prôinde fuit ſedes ſublimior illi,
Necnon nobilior:veluti res poſcit,& ordo.

97 -

98